FRANCKESCHE
STIFTUNGEN

Alte Drucke

P. VIRGILII || MARONIS OPERA IN-||DVBITATA, || BVCOLICON, || GEORGICON, || ÆNEIS. || QVIBVS ACCESSERVNT ET || ALIA QVAEDAM LECTIONI || & studio ...

Vergilius Maro, Publius

Lipsiae, 1590

VD16 ZV 30860

P. VIRGILII ET ALIORVM ERVDITORVM POEMATA.

Nutzungsbedingungen
Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.
Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.
Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use
All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.
Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.
For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-149950

Visual Library

P. VIRGILII ET ALIORVM ERVDITORVM POEMATA.

P. VIRG. MARONIS CVLEX.

LVſimus Octaui gracili modulante Thalia
Atque vt araneoli tenuem formauimus orſum,
Luſimus, hæc propter Culicis ſunt carmina dicta,
Omnis vt hiſtoriæ per ludum conſonet ordo,
Noticiaq; ducum voces : licet inuidus aßit,
Quiſquis erit culpare iocos, muſamq́; paratus
Pondere vel culicis leuior , famaq́; feratur.
Poſterius, grauiore ſono tibi muſa loquetur
Noſtra, dabunt cùm ſecuros mihi tempora fructus :
Vt tibi digna tuo poliantur carminæ ſenſu.
Latonæ, magniq; decus Iouis, aurea proles
Phœbus, erit noſtri princeps, & carminis autor,
Et recinente lyra fautor : ſiue educat illum
Alma Chimæreo Xanthus perfuſa liquore,

Seu nemus Aſteriæ, ſeu quà Parnaſia rupes,
Hinc atq; hinc patula præpandit cornua fronte,
Caſtaliæq; ſonans liquido pede labitur vnda.
Quare Pierij laticis decus ite ſorores
Naiades, & celebrate deum ludente chorea.
Et tu ſancta Pales, ad quam ventura recurrunt
Agreſtum bona, cura ſequi ſit, cura canentis
Aërios nemorum tractus, ſiluasq; virenteis.
Te cultrice vagus ſaltus feror inter, & aſtra.
At tu cui meritis oritur fiducia tantis,
Octaui venerande, meis allabere cœptis,
Sancte puer: tibi namq; canit non pagina bellum,
Phlægra Giganteo ſparſa eſt quo ſanguine tellus:
Nec Centaureus Lapithas compellit in enſes:
Vrit Erichthonias oriens non ignibus arces.
Non perfoſſus Athos, nec magno vincula ponto
Iacta, meo quærent iam ſera volumine famam:
Non Helleſpontus pedibus pulſatus equorum,
Græcia cùm timuit venientes vndiq; Perſas:
Mollia ſed tenui pede currere carmina verſu,
Viribus apta ſuis, Phœbo duce, ludere gaudet.
Et tu ſancte puer, venerabilis, & tibi certet
Gloria perpetuum lucens manſura per æuum:
Et tibi ſede pia maneat locus, & tibi ſoſpes
Debita felices memoretur vita per annos,
Grata bonis lucens. ſed nos ad cœpta feramur.
Igneus æthereas iam ſol penetrarat in arces,
Candidaq; aurato quatiebat lumina curru,
Crinibus & roſeis tenebras aurora fugarat:

Protulit è ſtabulis ad pabula læta capellas
Paſtor, & excelſi montis iuga ſumma petiuit,
Lurida quâ patulos velabant gramina colles.
Iam ſiluis dumiſq; vagæ, iam vallibus abdunt
Corpora, iamq; omni celeres è parte vagantes
Tondebant tenero viridantia gramina morſu,
Scrupea deſertas hærebant ad caua rupes.
Pendula proiectis carpuntur & arbuta ramis,
Denſaq; virgultis auidè labruſca petuntur.
Hæc ſuſpenſa rapit carpente cacumina morſu:
Hæc ſalicis lentè, vel quæ noua naſcitur alnus:
Hæc teneras fruticum ſentes rimatur: & illa
Imminet in riui præſtantis imaginis vndam.
O bona paſtoris, ſi quis non pauperis vſum
Mente prius docta faſtidiat, & probet illis
Omnia luxuriæ precijs incognita curis,
Quæ lacerant auidas inimico pectore mentes.
Si non Aſſyrio fuerint bis lauta colore
Attalicis opibus data vellera: ſi nitor auri
Sub laqueare domus animum non tangit auarum:
Picturæq; decus, lapidum nec fulgor in vlla
Cognitus vtilitate manet: nec pocula gratum
Alconis referent, Bœtiq; toreuma: nec Indi
Conchea bacca maris precio eſt: at pectore puro
Sæpe ſuper tenero procumbit gramine corpus.
Florida cùm tellus gemmanteis picta per herbas
Vere notat dulci diſtincta coloribus arua,
Atq; illum calamo lætum recinente paluſtri,
Otiaq; inuidia degentem, ac fraude remota,

Pollentemq́ ſibi, viridi cum palmite lucens
Tmolia pampineo ſubter coma velat amictu.
Illi ſunt gratæ rorantes lacte capellæ,
Et nemus, & fœcunda Pales, & vallibus imis
Semper opaca nouis manantia fontibus antra.
Quis magis optato queat eſſe beatior æuo,
Quàm qui mente procul pura, ſenſusq́ probando
Non auidas agnouit opes, nec triſtia bella,
Nec funeſta timet validæ certamina claſsis?
Quo ſpolijs dum ſancta deum fulgentibus ornet
Templa, nec euectus finem tranſcendit habendi,
Aduerſum ſæuis vltrò caput hoſtibus offert.
Illi fuſte deus colitur non arte politus:
Ille colit lucos, illi Panchaica thura
Floribus agreſtes herbis variantibus aſſunt.
Illi dulcis adeſt requies & pura voluptas,
Libera ſimplicibus curis huic imminet, omnes
Dirigit huc ſenſus, hæc cura eſt ſubdita cordi,
Qualibet vt requie victus contentus abundet,
Iucundoq́ locet languentia corpora ſomno.
O pecudes, ô Panes, & ô gratiſsima tempe,
Fontis Hamadryadum, quarum non diuite cultu
Aemulus Aſcræo paſtor ſibi quiſq́ poëtæ
Securam placido traducit pectore curam.
Talibus in ſtudijs baculo dum nixus apricas
Paſtor agit curas, & dum non arte canora
Compacta ſolitum modulatur arundine carmen,
Tendit & euectus radios Hyperionis ardor
Lucidaq́ æthereo ponit diſcrimina mundo,

Dum

Dum iacit Oceanum flammas in vtrunq; rapaces,
Et iam compellente vagæ paſtore capellæ,
Ima ſuſurrantis repetebant ad vada lymphæ,
Quæ ſubter viridem reſidebant cœrula muſcum.
Iam medias operum partes euectus erat ſol,
Cùm denſas paſtor pecudes cogebat in vmbras,
Et procul aſpexit luco reſidere virenti
Delia diua tuo: quo quandam victa furore
Venit Nyctileum fugiens Cadmeis Agaue,
Infandas ſcelerata manus & cæde cruenta:
Quæ gelidis bacchata iugis requieuit in antro,
Poſterius pœnam nati de morte datura.
Hîc etiam viridi ludentes Panes in herba,
Et Satyri Dryadesq; choros egêre puellæ,
Naiadum cœtu: tantum non horridus Hebrum
Reſtantem tenuit ripis, ſiluasq; canendo,
Quantum te pernix remorantem diua chorea.
Multa tuo latê fundentes gaudia vultu.
Ipſa loci natura domum reſonante ſuſurro
Queis dabat, & molli feſſas refouebat in antro.
Nam primùm prona ſurgebant valle patentes
Aëriæ platanus: inter quas impia lotos,
Impia, quæ ſocios Ithaci mœrentis abegit,
Hoſpita dum nimia tenuit dulcedine captos.
At quibus inſignis curru proiectus equorum
Ambuſtus Phaëthon luctu mutauerat artus,
Heliades teneris amplexæ brachia truncis,
Candida fundebant lentis velamina ramis.
Poſterius cui Demothoon æterna reliquit

Perſidia lamentandi mala, perſide multis,
Perſide Demophoon & nunc deſende puellam,
Quam comitabantur fatalia carmina quercus,
Quercus antè datæ, Cereris quam ſemina, vita.
Illas Triptolemi mutauit ſulcus ariſtis.
Hic magnum Argoæ naui decus addita pinus
Proceras decorat ſyluas, hirſuta per artus.
Appetit aërijs coniungere montibus aſtra
Ilicis & nigræ ſpecies, & læta cupreſſus:
Vmbroſæq́; manent fagus, hederaq́; ligantis
Brachia, fraternos plangat ne populus ictus:
Ipſæq́; excedunt ad ſumma cacumina lentæ.
Pinguntq́; aureolos viridi pallore corymbos:
Queis aderat veteris myrtus non neſcia fati.
At volucres patulis reſidentes dulcia ramis
Carmina per varios edunt reſonantia cantus.
His ſuberat gelidis manans è fontibus vnda,
Quæ leuibus placidum riuis ſonat orta liquorem.
Et quanquam geminas auium vox obſtrepit aures,
Hanc querulæ referunt voces. quis nantia limo
Corpora lympha fouet, ſonitus alit aëris Echo,
Argutis & cuncta fremunt ardore cicadis.
Et circa paßim feſſæ cubuere capellæ,
Excelſiſq́; ſuper dumis, quæ leniter afflans
Aura ſuſurrantis poßit confundere venti.
Paſtor vt ad fontes denſa requieuit in vmbra,
Mitem concepit proiectus membra ſoporem,
Anxius inſidijs nullis, ſed lentus in herbis.
Securo preſſos ſomno mandauerat artus.

Stratus

Stratus humi dulcem capiebat corde quietem:
Ni fors incertos iuſsiſſet ducere caſus.
Nam ſonitum voluens ad tempus tractibus Hydræ
Immanis varia maculatus corpore ſerpens.
Merſus vt in limo magno ſub ſideris æſtu,
Obuia vibranti carpens grauis aëria lingua,
Squamoſos latis torquebat motibus orbes.
Pallebant auræ liuentis ad omnia viſus,
Iam magis atq; magis corpus reuolubile voluens,
Attollit pectus nitidis fulgoribus,& fert
Sublimi ceruice caput: cui criſta supernè
Edita purpureo lucens maculatur amictu:
Aſpectuq; micant flammantia lumina toruo.
Metabat ſeſe circum loca: cum videt ingens
Aduerſum recubare ducem gregis,acrior inſtat
Lumina diffundens intentus,& obuia toruo
Sæpius arripiens infrendere, quod ſua quiſquam
Ad vada veniſſet,naturæ comparat arma:
Ardet mente: furit ſtridoribus: intonat ore.
Flexibus & verſis torquetur corporis orbis:
Manant ſanguineæ per tractus vndiq; guttæ,
Spiritibus rumpit fauces, cui cuncta paranti,
Parruulus hunc prior humoris conterret alumnus:
Et mortem vitare monet per culmina, namq;
Qua deducta genas pandebant lumina gemmis,
Vt leuioris erat naturæ pupula,telo
Icta leui.tum proſiluit furibundus,& illum
Obtritum morti miſit, cui diſsitus omnis
Spiritus exceſsit ſenſus.tum torua tenentem

Lumina reſpexit ſerpentem cominus : inde
Impiger, exanimis, vix compos mente refugit,
Et validum dextra truncum detraxit ab orno.
Qui caſus ſociaret opem, numenúe deorum
Prodere ſit dubium, voluit ſed vincere tales
Horrida ſquamoſi voluentia membra draconis,
Atq; reluctantis crebris, fœdeq́; petentis
Ictibus oſſa ferit, cingunt qua tempora criſtæ,
Et quod erat tardus, ſomni languore remoto,
Neſcius aſpiciens, timor occæcauerat artus.
Hoc minus implicuit dira formidine mentem.
Quem poſtquam vidit cæſum langueſcere, ſedit.
Iã quatit, et bijuges oriens crebro cit equos nox,
Et piger aurato veſper procedit ab Oeta:
Dum grege compulſo paſtor duplicantibus vmbris
Vadit, & in feſſos requiem dare comparat artus,
Cuius vt intrauit leuior per corpora ſomnus,
Languidaq́; effuſo requierunt membra ſopore,
Effigies ad eum Culicis deuenit, & illi
Triſtis ab euentu cecinit conuicia mortis.
Inquit, quid meritus? ad quæ delatus acerbas
Cogor inire vices? tua dum mihi carior ipſa
Vita fuit vita, rapior per inania ventis:
Tu lentus refoues iucunda membra quiete,
Ereptus tetris è cladibus : at mea manes
Viſcera lethæas cogunt tranare per vndas.
Præda Charontis agor, viden' vt fragrantia tædis
Lumina collucent infeſtis omnia templis?
Obuia Tiſiphone ſerpentibus vndiq; compta,

Et flam-

Et flammas, & ſæua quatit mihi verbera pœna
Cerberus, & diris flagrant latratibus ora,
Anguibus hinc atq; hinc arent cui colla reflexis,
Sanguineumq; micant ardorem luminis orbes,
Heu quid ab officio digreſſa eſt gratia, cùm te
Reſtitui ſuperis lethi iam limine ab ipſo?
Præmia ſunt pietatis vbi? pietatis honores
In vanas abiere vices, & rure receſſit
Iuſticiæ prior illa fides: inſtantia vidi
Alterius ſine reſpectu, mea fata relinquens.
Ad parileis agor euentus, ſit pœna merenti.
Pœna ſit exitium, modò dum ſit grata voluntas,
Exiſtat par officium: feror auia carpens,
Auia Cimmerios inter diſtantia lucos,
Quem circa triſtes denſantur in omnia pœnæ,
Nam victus ſedet immanis ſerpentibus Othus,
Deuictum mœſtus procul aſpiciens Ephialten,
Conati quondam cùm ſint incendere mundum.
Et Tityus, Latona tuas memor anxius iras,
Implacabilis ira iacet viua alitis eſca.
Terreor ah tantis inſiſtere, terreor vmbris
Ad ſtygias reuocatus aquas, vix vltimus amni
Reſtat, nectareas diuûm qui prodidit eſcas,
Gutturis arenti reuolutus in omnia ſenſu.
Quid? ſaxum procul aduerſo qui monte reuoluit,
Contemſiſſe dolor quem numina vincit acerbus,
Ocia quærentem fruſtra ſub lite, puellæ
Ite quibus tædas accendit triſtis Erinnys.
Sicut hymen præfata dedit connubia mortis:

Atq; alias alio denſat ſuper agmine turmas.
Impietate fera vecordem Colchida matrem.
Anxia ſollicitis meditantem vulnera natis.
Iam Pandionias miſeranda prole puellas,
Quarũ vox querula eſt, ſuperat quod Biſtonius rex,
Orbus Epops mœret volucres euectus in auras.
At diſcordantes Cadmæo ſanguine fratres
Iam truculenta ferunt, infeſtaq́; lumina corpus
Alter in alterius: iamq́; aduerſatus vterq;,
Impia germani manet quod ſanguine dextra.
Heu heu mutandus nunquam labor, auferor vltrâ
In diuerſa magis, diſtantia flumina cerno,
Elyſiam tranandus agor delatus ad vndam:
Obuia Perſephone comites Heroidas vrget,
Aduerſas præferre faces, Alceſtis ab omni
Inuiolata vacat cura, quod ſæua mariti
In Calcedonijs Admeti cura morata eſt.
Ecce Ithaci coniunx ſemper decus Icariotis,
Fœmineum concepta decus manet, & procul illam
Turba ferox iuuenum telis confixa procorum,
Quin miſera Euxydice tanto mœrore receßit,
Pœnaq́; reſpectus, & nunc manet Orpheus in te.
Audax ille quidem, qui mitem Cerberon vnquam
Credidit, aut vlli ditis placabile numen:
Nec timuit Phlegethonta furens ardentibus vndis,
Nec mœſta obtentu ditis ferrugine regna,
Defoſſasq́; domos, ac tartara nocte cruenta
Obſita, nec faciles ditis ſine iudice ſedes,
Iudice, qui vitæ poſt mortem vindicat acta.

Sed

Sed fortuna valens audacem fecerat, antè
Iam rapidi ſteterant amnes, & turba ferarum
Blanda voce ſequax regionem inſederat Orphei.
Iamq; imam viridi radicem mouerat altè
Quercus humo, ſteterant amnes, ſyluæq; ſonoræ,
Sponte ſua cantus rapiebant cortice amara.
Labentes bijuges etiam per ſidera Luna
Preſsit equos: & tu currentes menſtrua virgo
Auditura lyram, tenuiſti nocte relicta.
Hæc eadem potuit ditis te vincere coniunx.
Eurydicenq; vltrò ducendam reddere: non fas,
Non erat in vitam diræ exorabile mortis.
Illa quidem nimium manes experta ſeueros,
Præceptum ſignabat iter. nec rettulit intus
Lumina, nec diuæ corrupit lumina lingua.
Sed tu crudelis, crudelis tu magis Orpheu:
Oſcula cara petens rupiſti iuſſa deorum.
Dignus amor venia, gratum ſi tartara noſſent
Peccatum meminiſſe graue. Et vos ſede piorum,
Vos manet heroum contrà manus hic & vterq;
Aeacides, Peleus namq; & Telamonia virtus
Per ſecura patris lætantur munera: quorum
Connubijs Venus, & virtus iniunxit honorem.
Hunc rapuit feritas, illum Næreis amauit.
Aſsidet, ac iuuenis ſociat de gloria, fortis,
Acer, inexcuſſus, referens à nauibus ignes
Argolicis, Phrygios torua feritate repulſus.
O quis non referat talis diuortia belli,
Quæ Troiæ videre viri videreq; Graij?

Teucria

Teucria cùm magno manaret ſanguine tellus,
Et Simois, Xantiq; liquor, Sigæaq; præter
Littora: cum Troas ſæui vos Hectoris ira
Vidêre in claſſes inimica mente Pelaſgas,
Vulnera, tela, neces, ignes inferre paratos.
Ipſa iugis namq; Ida potens feritatis, & ipſa
Aequa faces altrix cupidis præbebat alumnis,
Omnis vt in cineres Rhœthei littoris ora
Claßibus ambuſtis flamma ſuperante daretur.
Hinc erat oppoſitus contra Telamonius heros,
Obiectoq; dabat clypeo certamina: & illinc
Hector erat Troiæ ſummum decus, acer vterq;:
Fulminibus cœlo veluti fragor editus alto.
Ignibus hic telisq; ſuper, ſi claßibus Argos
Eripiat reditus: ille vt Vulcania ferro
Vulnera protectus depellere nauibus inſtet.
Hoc erat Aeacides alter lætatus honore,
Dardaniaq; alter fuſo quod ſanguine campis
Hectoreo victor luſtrauit corpore Troiam.
Rurſus acerba fremunt, Paris hunc quod lædat, &
Alma dolis Ithaci virtus quod concidit icta. (hunc
Huic gerit, auerſos proles Laërtia vultus,
Et iam Strymonij Rhœſi, victorq; Dolonis,
Palladio lætatur ouans, rurſusq; tremiſcit.
Iam Ciconas, iam iamq; horret Læſtrygonas acres,
Illum Scyllæ rapax canibus ſuccincta moloßis,
Aetnæ vſq; Cyclops, illum metuenda Charybdis,
Pallenteſq; lacus, & ſquallida Tartara terrent.
Hic & Tantalij generis decus, amplus Atrides

Aſsidet, Argiuûm lumen : quo flamma tegente
Doris Erichthonias proſtrauit funditus arces.
Reddidit heu Graius pœnas tibi Troia ruenti,
Helleſpontiacis obiturus reddidit vndis.
Illa vices hominum teſtata eſt copia quondam,
Ne quiſquam propriæ fortunæ munere diues,
Iret in euectos cœlum ſuper omne : propinquo
Frangitur inuidiæ telo decus. ibat in altum
Vis Argoa petens patriam, ditataq́; præda
Arcis Erichthoniæ : comes huic erat, aura ſecundâ
Per placitum curſu pelagus, Nereis ad vndas
Signa dabat, pars inflexis ſuper acta carinis.
Cùm ſeu cœleſti fato, ſeu ſideris ortu
Vndiq; mutatur cœli nitor, omnia ventis,
Omnia turbinibus ſunt anxia, iam maris vnda
Sideribus certat conſurgere, iamq́; ſupernè
Corruere, & ſol ijs, & ſidera cuncta minantur.
Ac venit in terras cœli fragor, hic modò lætum
Copia, nunc miſeris circundatus anxia fatis,
Immoriturq́; ſuper fluctus, & ſaxa Capharei.
Euboicas & per cautes, Oeteaq́; latè
Littora, cùm Phrygiæ paſsim vaga præda peremtæ
Fluctuat omnis in æquoreo iam naufraga fluctu.
Hic alij ſidunt pariles virtutis honore
Heroës, medijsq́; ſiti ſunt ſedibus omnes,
Omnis Roma, decus magni quos ſuſpicit orbis.
Hic Fabij, Decijq́;, hic eſt & Horatia virtus,
Hic & fama vetus nunquam moritura Camilli.
Curtius, & medijs quem quondam ſedibus vrbis

Deuotum

Deuotum bellis, conſumſit gurgitis hauſtus:
Mutius & prudens ardorem corpore paſſus,
Legitimè ceßit cui fracta potentia regis.
Hic Curius claræ ſocius virtutis, & ille
Flaminius, deuota dedit qui corpora flammis.
Iure igitur tales ſedes pietatis honorat.
Illic Scipiadæq́; duces, deuota triumphis
Mœnia quos rapidos Libycæ Carthaginis horrent.
Illi laude ſua vigeant: ego ditis opacos
Cogor adire lacus, viduos à lumine Phœbi,
Et vaſtum Phlegetonta pati: qua maxima Minos
Conſcelerata pia diſcernit vincula ſede.
Ergo iam cauſſam mortis me dicere vinctæ
Verberibus ſæuo cogunt ab iudice pœnæ:
Cùm mihi tu ſis cauſſa mali, nec conſcius aßis.
Sed tolerabilibus curis hæc immemor audis,
Quæ tamen vt vanis dimittens omnia ventis,
Digredior nunquam rediturus: tu cole fontes,
Et virides nemorum ſyluas, & paſcua lætus,
Et mea diffuſas rapientur dicta per auras.
Dixit: & extrema triſtis cum voce receßit.
Hunc vbi ſollicitum dimiſit inertia vitæ,
Interius grauiter mentem æger, nec tulit vltra
Senſibus infuſum Culicis de morte dolorem,
Quantumcunq; ſibi vires tribuere ſeniles,
Quêis tamen infeſtum pugnans deuicerat hoſtem,
Riuum propter aquæ, viridi ſub fronde latentem,
Confirmare locum capit impiger, hunc & in orbem
Deſtinat, ac ferri capulum repetiuit in vſum,
Grami-

Gramineam viridi ſodiens de ceſpite terram.
Iam memor incœptum peragens ſibi cura laborem,
Congeſtum cumulauit opus, atq; aggere multo,
Telluris tumulus formatum creuit in orbem:
Quem circum lapidem leui de marmore formans,
Conſerit aſsiduæ curæ memor: hic & acanthus,
Et roſa purpureo creſcit rubicunda colore,
Et violæ omne genus: hic eſt & Spartica Myrtus,
Atq; hyacinthus, & hic Cilici crocus editus antro,
Laurus item Phœbi decus, hic vrgens Rododaphne,
Liliaq;, & roris non auia cura marini,
Herbaq; thuris, opes priſcis imitata Sabinis,
Chryſantusq; hederaq; nitor pallente corymbo,
Et Bocchus Libyæ regis memor: hic Amaranthus,
Buphthalmusq; virens, & ſemper florida Picris,
Non illic Narciſſus abeſt, cui gloria formæ
Igne cupidineo proprios exarſit in artus:
Et quoſcunq; nouant vernantia tempora flores.
His tumulus ſuper inſeritur, tum fronte locatur
Elogium, tacita quod firmat littera voce:
Parue culex, cuſtos pecudum, tibi tale merenti
Funeris officium, vitæ pro munere reddit.

DIRAE AD BATTARVM.

BATTARE cygneas repetamus carmine voces
Diuiſas iterum ſedes, & rura canamus,
Rura, quibus diras indiximus impia vota.

Antè lupos rapient hœdi, vituli antè leones
Delphini fugient piſces, aquilæ antè columbas,
Et conuerſa retro rerum diſcordia gliſcet:
Multa prius fient, quàm non mea libera auena
Montibus, & ſiluis dicat tua facta Lycurge
Impia. Trinacriæ ſterileſcant gaudia nobis:
Nec fœcunda ſenis noſtri, felicia rura,
Semina parturiant ſegetes, non paſcua colles,
Non arbuſta nouas fruges, non pampinus vuas,
Ipſæ non ſiluæ frondes, non flumina montes.
Rurſus, & hoc iterum repetamus Battare carmē,
Effetas Cereris ſulci condatis auenas:
Pallida flaueſcant æſtu ſitientia prata:
Immatura cadant ramis pendentia mala:
Deſint & ſiluis frondes, & fontibus humor:
Nec deſit noſtris deuotum carmen auenis,
Nec Veneris vario florentia ſerta decore,
Purpureo campos quæ pingit auena colore.
Hinc auræ dulces, hinc ſuauis ſpiritus agri
Mutent peſtiferos æſtus, & tetra venena.
Dulcia non oculis, non auribus vlla ferantur.
Sic precor: & noſtris ſuperent hæc carmina votis.
Ludimus, & multum noſtris cantata libellis
Optima ſiluarum formoſis denſa viretis.
Tondemus virides herbas, nec læta comantes
Iactabis molles ramos inflantibus auris.
Nec mihi ſæpe meum reſonabit Battare carmen,
Militis impia cum ſuccedit dextera ferro,
Formoſæq; cadent vmbræ, formoſior illis

Ipſa cades, iterum domini felicia ligna
Nequicquam noſtris toties deuota libellis
Ignibus ætherijs flagrabunt. Iuppiter ipſe,
Iuppiter hanc aluit: cinis hæc tibi fiat oportet.
Thracis cum Boreæ ſpirant immania vires:
Eurus agat miſtam fulua caligine nubem:
Africus immineat nimbis minitantibus imbrem,
Cum tua Cyaneo reſplendes æthere ſilua
Noſcet iter, ducens Erebo tua Lydia Ditis.
Vicinæ flammæ rapiant ex ordine vites:
Paſcantur ſegetes diffuſis ignibus auræ:
Tranſuolet arboribus, coniungat & arbor ariſtas.
Pertica, quæ noſtros metata eſt impia agellos,
Quæ noſtri fines olim, cinis omnia fiant.
Sic precor: & noſtris ſuperent hæc carmina votis.
Vndæ quæ noſtris pulſatis littora lymphis,
Littora, quæ dulces auras diffunditis agris,
Accipite has voces: migret Neptunus in arua
Fluctibus, & ſpiſſa campos perfundat arena.
Quam Vulcanus agros paſtor Iouis ignibus arcet,
Barbara dicatur Libycæ ſoror altera Syrtis.
Triſtius hoc memini reuocaſti Battare carmen.
Nigro multa mari dicunt portenta natare,
Monſtra repentinis terrentia ſæpe figuris,
Cum ſubito emersêre furenti corpora ponto.
Hæc agat infeſta Neptunus cæca tridenti,
Atrum conuertens æſtum maris vndiq; ventis,
Et fuſcum cinerem canis exhauriat vndis.
Dicantur mea rura, ferum mare. nauta caueto,

Rura, quibus diras indiximus impia vota.
Si minus hæc Neptune tuis infundimus aris,
Battare fluminibus tu noſtros trade dolores:
Nam tibi ſunt fontes, tibi flumina ſemper amica,
Nil eſt quod perdam alterius merita omnia dictu.
Flectite currentes lymphas, vaga flumina retro
Flectite, & aduerſi rurſum diffundite campis.
Incurrant amnes paſsim remeantibus vndis:
Nec noſtros ſeruire ſinant erronibus agros.
Dulcius hoc memini, reuocaſti Battare carmen.
Emanent ſubitò ſicca tellure paludes,
Et metat hic iuncos, ſpicas vbi legimus olim:
Occupet arguti grilli caua garrula rana.
Triſtius hoc rurſum dicat mea fiſtula carmen.
Præcipitent altis fumantes montibus imbres,
Et latè teneant diffuſo gurgite campos,
Quiq; domus infeſta minantes ſtagna relinquant,
Vnde relapſa meos agros peruenerit vnda.
Piſcetur noſtris in finibus aduena arator,
Aduena ciuili qui ſemper crimine creuit.
O malè deuoti prætorum crimina agelli,
Tuq; inimica tui ſemper diſcordia ciuis:
Exul ego, indemnatus egens mea rura reliqui,
Miles vt accipiat funeſti præmia belli.
Hinc ego de tumulo mea rura nouiſsima viſam,
Hinc ibo in ſiluas, obſtabunt iam mihi colles,
Obſtabunt montes, campos audire licebit.
Dulcia rura valete, & Lydia dulcior illis,
Et caſti fontes & felix nomen agelli.

Tardius ah miſeræ deſcendite monte capellæ,
Mollia non iterum carpetis pabula nota.
Tuq́; reſiſte pater, hæc prima, nouiſsima nobis
Intueor campos, longum manet hoſtis in illis,
Rura valete iterum, tuq́; optima Lydia ſalue,
Siue eris & ſi non mecum morieris, vtrumq;
Extremum carmen reuocemus Battare auena.
Dulcia amara prius fient & mollia dura,
Candida nigra oculi cernent, & dextera læua,
Migrabunt caſus aliena in corpora rerum:
Quam tua de noſtris emigret cura medullis.
Gaudia ſemper enim tua me meminiſſe licebit.
Inuideo vobis agri, formoſaq́; prata:
Hoc formoſa magis, mea quod formoſa puella
Eſt vobis, tacite veſtrum ſuſpirat amorem.
Vos nunc illa videt, vobis mea Lydia ludit,
Vos nunc alloquitur, vos nunc arridet ocellis.
Et mea ſubmiſſa meditatur carmina voce:
Cantat & interea, mihi quæ cantabat in aurem.
Inuideo vobis agri, diſcetis amare.
O fortunati nimium, multumq́; beati,
In quibus illa pedis niuei veſtigia ponet:
Aut roſeis digitis viridem decerpſerit vuam.
Dulci namq; tumet nondum viticula Baccho.
Aut inter varios Veneris ſtipendia flores
Membra reclinarit, teneramq́; illæſerit herbam,
Et ſecreta meos furtim narrabit amores.
Gaudebunt ſiluæ, gaudebunt mollia prata,
Et gelidi fontes, auiumq́; ſilentia fient,

Tardabunt riui labentes, currite lymphæ,
Dum mea iucundas exponat cura querelas.
Inuideo vobis agri, mea gaudia habetis,
Et vobis nunc eſt, mea quæ fuit antè voluptas.
Heu male tabeſcunt morientia membra dolore,
Et calor infuſo decepit frigore mortis,
Quod mea non mecum dominia eſt. non vlla puella
Doctior in terris fuit, ac formoſior: ac (ſi
Fabula non vana eſt) tauro Ioue digna, vel auro.
Iuppiter auertas aures: mea ſola puella eſt.
Felix taure pater magni gregis, & decus, ad te
Vaccula nonnunquam ſecreta cubilia captans
Fruſtra, te patitur ſiluis mugire dolore.
Et pater hœdorum felix, ſemperq́; beate,
Siue petis montes præruptos, ſaxa pererrans,
Siue tibi ſiluis noua pabula faſtidire,
Siue libet campis, tecum tua læta capella eſt.
Et mas quocunq; eſt, illi ſua fœmina iuncta,
Interpellatos nunquam plorauit amores.
Cur non & nobis facilis natura fuiſſet?
Cur ego crudelem patior tam ſæpe dolorem?
Sidera per viridem redeunt cùm pallida mundum,
Inq́; vicem Phœbe excurrens, atque aureus orbis
Luna tui tecum eſt: cur non eſt & mea mecum
Luna? dolor noſtri quid ſit, miſerere dolentis.
Phœbe, gerens in te laurus celebrauit amorem,
Et quem pompa deum non ſiluis ſama locuta eſt.
Omnia vos eſtis, ſecum ſua gaudia geſtat,
Aut inſperſa videt mundo, quæ dicere longum eſt.

Aurea

Aurea quin etiam cum ſecula voluebantur,
Conditio ſimiliſq́; foret mortalibus illis.
Hac quoq; præterea notum Minoidos aſtrum,
Quæq́; virum virgo, ſicut captiua ſecuta eſt.
Lædere cœlicolæ potuit vos, noſtra quid ætas?
Conditio nobis vitæ quæ durior eſſet?
Auſus ego primus caſtos violare pudores?
Sacratamq́; meæ vitam tentare puellæ?
Immatura meæ quoq; noxæ ſoluere fata?
Iſtius atq; vtinam facti mea culpa magiſtra
Prima foret: lethum mihi vita dulcius eſſet.
Non mea, non vllo moreretur tempore fama,
Dulcia cum Veneris furatus gaudia primum
Dicerer, atq; ex me dulcis foret orta voluptas.
Nam mihi non tantum tribuerunt impia vota,
Autor vt occulti noſter foret error amoris.
Iuppiter antè ſui ſemper mendacia furti
Cum Iunone prius, coniunx quam dictus vterq; eſt,
Gaudia libauit dulcem furatus amorem:
Et mecum tenera gauiſa eſt ludere in herba,
Purpureos flores, quos inſuper accumbebat,
Candida formoſo ſupponens brachia collo.
Tum credo fuerat Mauors diſtentus in armis.
Nam certè Vulcanus opus faciebat, & illi
Triſti, turpabatq́; mala fuligine barbam.
Non aurora nouos etiam plorauit amores,
Atq; rubens oculos roſeo celauit amictu?
Talia cœlicolæ. nunquid minus aurea promo?
Ergo quod Deus atq; heros, cur non minor ætas?

Infelix ego non illo qui tempore natus,
Quo facilis natura fuit : ſors ô mea læua
Naſcendi, miſerumq́ genus, quo ſera libido eſt.
Tanta meæ vitæ cordis fecère rapinam,
Vt maneam, quod vix oculis cognoſcere poſſis.

P. VIRG. MARONIS MORETVM.

IAM nox hybernas bis quinq; peregerat horas,
Excubitorq́ diem cantu prædixerat ales:
Simylus exigui cultor cum ruſticus horti,
Triſtia venturæ metuens ieiunia lucis,
Membra leuat ſenſim vili demiſſa grabato,
Sollicitaque manu tenebras explorat inertes,
Veſtigatque focum, læſus quem denique ſenſit.
Paruulus exuſto remanebat ſtipite fumus,
Et cinis obductæ celabat lumina prunæ.
Admouet his pronam ſummiſſa fronte lucernam,
Et producit acu ſtuppas humore carentes,
Excitat & crebris languentem flatibus ignem.
Tandem concepto tenebræ fulgore recedunt,
Oppoſitaq́ manu lumen defendit ab aura,
Et reſerat clauſa, quæ præuidet oſtia, claui.
Fuſus erat terra frumenti pauper aceruus:
Hinc ſibi depromit , quantum menſura petebat,
Quæ bis in octanas excurrit pondere libras.

Inde

Inde abit, aſsiſtitq́; molæ, paruaq́; tabella,
Quam fixam paries illos ſeruabat in vſus,
Lumina fida locat : geminos tunc veſte lacertos
Liberat, & cinctus villoſæ tegmine capræ,
Præuerrit cauda ſilices, gremiumq́; molarum.
Admouet inde manus operi, partitus vtramq; :
Læua miniſterio, dextra eſt intenta labori.
Hæc rotat aſsiduis gyris, & concitat orbem.
Trita Ceres ſilicum rapido decurrit ab ictu.
Interdum feſſæ ſuccedit læua ſorori,
Alternatq́; vices, modò ruſtica carmina cantat,
Agreſtiq́; ſuum ſolatur voce laborem.
Interea clamat Cybalen, quæ erat vnica cuſtos,
Afra genus, tota patriam teſtante figura,
Torta comam, labroq́; tumens, & fuſca colore:
Pectora lata iacent mammis, compreſsior aluo,
Cruribus exilis, ſpacioſa prodiga planta.
Continuis rimis calcanea ſciſſa rigebant.
Hanc vocat, atq; arſura focis imponere ligna
Imperat, & flamma gelidos adolere liquores.
Poſtquam impleuit opus iuſtum verſatile finem,
Transfert inde manu fuſas in cribra farinas,
Et quatit, ac remanent ſummo purgamina dorſo:
Subſidit ſincera, foraminibusq́; liquatur
Emundata Ceres : leui tum protinus illam
Componit tabula, tepidas ſuperingerit vndas,
Contrahit admiſtos tum fontes, atq; farinas.
Tranſuerſat durata manu, liquidoſq́; coacto

Interdum grumos ſpargit ſale. iamq́; ſubactum
Format opus, palmiſq́; ſuum dilatat in orbem,
Et notat impreſſis æquo diſcrimine quadris.
Infert inde foco (Cybale mundauerat aptum
Antè locum) teſtiſq́; tegens ſuperaggerat ignes.
Dumq́; ſuas peragit Vulcanus, teſtaq́; partes,
Simylus interea vacua non ceſſat in hora:
Verùm aliam ſibi quærit opem, neu ſola palato
Sit non grata Ceres, quas iungat, comparat eſcas.
Non illi ſuſpenſa focum carnaria iuxta
Durati ſale terga ſuis, trunciq́; vacabant:
Traiectus medium ſparto ſed caſeus orbem,
Et vetus aſtricti faſcis pendebat anethi.
Ergo aliam molitur opem ſibi prouidus heros.
Hortus erat iunctus caſulæ, quem vimina pauca,
Et calamo redimita leui munibat arundo:
Exiguus ſpacio, varijs ſe fertilis herbis.
Non illi deerat quod pauperis exigit vſus.
Interdum locuples à paupere plura petebat.
Nec ſumtus erat illud opus, ſed regula, curæ
Si quando vacuum caſulæ, pluuiæúe tenebant,
Feſtaúe lux: ſi fortè labor ceſſabat aratri,
Horti opus illud erat. varias diſponere plantas
Norat, & occultæ committere ſemina terræ,
Vicinoſq́; aptè cura ſubmittere riuos.
Hîc olus, hîc latè fundentes brachia betæ,
Fœcundusq́; rumex, maluæq́;, inulæq́; virebant.
Hîc cicer, & capiti nomen debentia porra.
Hîc etiam nocuum capiti, gelidumq́; papauer,

Grata-

Grataq́; nobilium requies lactuca ciborum,
Et grauis in latum dimiſſa cucurbita ventrem.
Verum hîc non domini (quis enim contractior illo?)
Sed populi prouentus erat: Noniſque diebus
Venales olerum faſces portabat in vrbem:
Inde domum ceruice leuis, grauis ære redibat,
Vix vnquam vrbani comitatus merce macelli.
Cæpa rubens, ſectiq́; famem domat area porri,
Quæq́; trahunt acri vultus naſturcia morſu,
Intybaq́;, & Venerem reuocans eruca morantem.
Tunc quoq; tale aliquid meditans intrauerat hortū:
Ac primum leuiter digitis tellure refoſſa,
Quattuor educit cum ſpiſsis allia fibris.
Inde comas apij graciles, rutamq́; rigentem
Vellit, & exiguo coriandra trementia filo.
Hæc vbi collegit, lætum conſedit ad ignem,
Et clara famulam poſcit mortaria voce.
Singula tum capitum numeroſa cortice nudat,
Et ſummis ſpoliat corijs: contemtaq́; paſsim
Spargit humi, atq; abijcit: ſeruatum gramine bulbū
Tingit aqua, lapidiſq́; cauum demittit in orbem.
Hic ſalis inſpergit micas. ſale durus adeſo
Caſeus adijcitur: dictas ſuper inſerit herbas,
Et laua veſtem ſetoſa ſub inguina fulcit.
Dextera piſtillo primum fragrantia mollit
Allia: tum pariter miſto terit omnia ſucco.
It manus in gyrum: paulatim ſingula vires
Deperdunt proprias: color eſt è pluribus vnus.
Nec totus viridis, quia lactea fruſtra repugnant:

Nec

Nec de lacte nitens, quia tot variatur ab herbis.
Sæpe viri nares acer iaculatur apertas
Spiritus, & ſummo damnat ſua prandia vultu.
Sæpe manu ſumma lacrymantia lumina tergit,
Immeritoq; furens dicit conuicia fumo.
Procedebat opus, non iam ſalebroſus vt ante,
Sed grauior lentos ibat piſtillus in orbes:
Ergo Palladij guttas inſtillat oliui,
Exiguiq; ſuper vires infundit aceti,
Atq; iterum commiſcet opus, miſtumq; retractat.
Tum demum digitis mortaria tota duobus
Circuit, inq; globum diſtantia contrahit vnum,
Conſtet vt effecti ſpecies, nomenq; Moreti.
Eruit interea Cybale quoq; ſedula panem:
Quem recipit lotis manibus, pulſoq; timore
Hinc famis, inq; diem ſecurus Simylus illam,
Ambit crura ocreis paribus, tectuſq; galero
Sub iuga parentes cogit lorata iuuencos,
Atq; agit in ſegetes, & terræ condit aratrum.

P. VIRG. MARONIS CYRIS AD MESSALAM.

Etsi me vario iactatum laudis amore,
Irritaq; expertum fallacis præmia vulgi,
Cecropius ſuaues expirans hortulus auras
Florentes viridis Sophiæ complectitur vmbras:
Num mea quæret eo dignum ſibi quærere carmen?
Longè aliud ſtudium, atq; alios accincta labores,

Altius

Altius ad magni ſuſpendit ſidera mundi:
Et placitum multis auſa eſt aſcendere collem:
Non tamen abſiſtant cœptum detexere munus:
In quo iure meas vtinam requieſcere Muſas,
Et leuiter blandum liceat deponere morem.
Quod ſi mirificum proferre valent genus omnes,
Mirificum ſecli modò ſit tibi velle libido,
Si me iam ſumma ſapientia pangeret arte,
Quattuor antiquis quæ hæredibus eſt data conſors:
Vnde hominum errores longè, lateq; per orbem
Diſpicere, atq; humiles poſſem contemnere curas:
Non ego te talem venerarer munere tali.
Non equidem, quamuis interdum ludere nobis,
Et gracilem molli liceat pede claudere verſum:
Sed magno intexens (ſi fas eſt dicere) peplo,
Qualis Erichtheis olim portatur Athenis,
Debita cum caſtæ ſoluuntur dona Mineruæ,
Tardaue confecto redeunt quinquennia luſtro,
Cum leuis alterno Zephyrus concrebuit Euro,
Et prono grauidum prouexit pondere curſum.
Felix ille dies, felix & dicitur annus,
Felices qui talem annum vidêre, diemq;.
Ergo Palladiæ texuntur in ordine pugnæ:
Magna Giganteis ornantur pepla trophæis:
Horrida ſanguineo pinguntur prœlia cocco:
Additur aurata delectus cuſpide Typho,
Qui prius Oſſæis conſternens æthera ſaxis
Emathio celſum duplicabat vertice Olympum.
Tale deæ velum ſolenni in tempore portant:

Tali

Tali te vellem iuuenum doctiſsime ritu
Purpureos inter ſoles, & candida Lunæ
Sidera, cœruleis orbem pulſantia ſignis,
Naturæ rerum magnis intexere chartis:
Aeternum Sophiæ coniunctum carmine nomen
Noſtra tuum ſenibus loqueretur pagina ſeclis.
Sed quoniam ad tantas nunc primū naſcimur artes
Nunc primum teneros firmamus robore neruos:
Hæc tamen interea quæ poſſumus, in quibus aui
Prima rudimenta, & primos exegimus annos,
Accipe dona meo multum vigilata labore,
Et præmiſſa tuis non magna exordia rebus.
Impia prodigijs vt quondam exterruit amplis
Scylla: nouos auium ſublimis in aëre cœtus,
Viderit & tenui [illegible]ſcandentes ſidera penna
Cœruleis ſua tecta ſuperuolitauerit alis:
Hanc pro purpureo pœnam ſcelerata capillo,
Proq́ patris ſoluens exciſa funditus vrbe.
Complures illam, & magni Meſſala poetæ,
(Nam verum fateamur, amat Polyhymnia verum)
Longè alia perhibent mutatam membra figurā,
Scyllæum monſtra in ſaxum conuerſa vocari.
Illam eſſe ærumnis, quam ſæpe legamus Vlyſsi
Candida ſuccinctam latrantibus inguina monſtris
Dulichias vexaſſe rates, & gurgite in alto
Deprenſos nautas canibus laceraſſe marinis.
Sed neq́ Mæoniæ hæc patiuntur credere chartæ,
Nec malus iſtorum dubijs erroribus autor.
Namq́ alias alij vulgo finxêre puellas,

Quæ

Quæ Collophoniaco Scillæ dicuntur Homero.
Ipſe Cratinei matrem: ſed ſiue Erichthei,
Siue illam monſtro genuit grandæua biformi,
Siue eſt neutra parens: atq; hoc in carmine toto
Inguinis eſt vitium, & Veneris deſcripta libido:
Siue etiam exactis ſpeciem mutata venenis
Infelix virgo (quid enim commiſerat illa?)
Ipſe pater timidam ſæua complexus arena,
Coniugium caræ violauerat Amphitrites:
Attamen exegit longo poſt tempore pœnas:
Vt cum cura ſuæ veheretur coniugis alto,
Ipſa trucem multo miſceret ſanguine pontum.
Seu verò, vt perhibent, forma cum vinceret omnes,
Et cupidos queſtu paßim ſpoliaret amantes:
Piſcibus & canibus rabidis vallata repentè eſt,
Horribiles circum vidit ſibi ſiſtere formas.
Heu quoties mirata nouos expalluit artus!
Ipſa ſuos quoties heu pertimuiſſe latratus!
Auſa quod eſt mulier numen fraudare deorum,
Et dictam Veneri votorum vertere pœnam:
Quam mala multiplici iuuenum quod ſepta caterua
Dixerat, atq; animo meretrix iactata ferarum.
Infamem tali meritorum more fuiſſe
Docta Palæpaphiæ teſtatur voce Pachinus.
Quicquid, & vt quiſquis tali de clade locutus,
Omnia ſint: potius liceat noteſcere Cyrin,
Atq; vnam ex multis Scyllam non eſſe puellis.
Quare & quæ cantus meditanti mittere certos
Magna mihi cupido tribuiſti præmia diuæ

Pierides

Pierides, quarum caſtos altaria poſtes
Munere ſæpe meo inficiunt, foribusq́; hyacinthi
Deponunt flores: aut ſuaue rubens Narciſſus,
Aut crocus alterna coniungens ilia caltha,
Sparſaq́; luminibus floret roſa. nunc age Diuæ
Præcipuè noſtro nunc aſpirate labori:
Atq; nouum æterno prætexite honore volumen.
Sunt Pandionijs vicinæ ſedibus vrbes
Actæos inter colles, & candida Theſei,
Purpureis latè ridentia littora conchis:
Quarum non vlli fama concedere digna
Stat Megara, Actæi quondam munita labore
Alcathoi, Phœbiq́; decus, namq; affuit illi:
Vnde etiam citharæ voces imitantur acutas,
Sæpe lapis recrepat Cyllenia munera pulſus,
Et veterem ſonitu Phœbi teſtatur honorem.
Hanc vrbem ante alios qui tum florebat in armis,
Fecerat infeſtam populator remige Minos:
Hoſpitioq́; ſeni fuit Hyppolidoſaq́; victo,
Carpathium fugiens, & flumina Cerathea
Texerat. hunc bello repetens Cortinius heros,
Attica Cretæa ſternebat rura ſagitta.
Sed neque tunc ciues, nec tunc rex ipſe veretur
Infeſto ad muros volitantes agmine turmas
Ducere, & indomita virtute retundere mentes:
Reſponſum quoniam ſatis eſt meminiſſe deorum.
Nam capite à ſummo regis (mirabile dictu)
Candida cæſaries, florebant tempora lauro:
Et roſeus medio fulgebat vertice crinis:

Cuius

Cuius quam ſeruata diu natura fuiſſet,
Tum patriam incolumem Niſi, regnumq́; futurum,
Concordes ſtabili firmarunt numine Parcæ.
Ergo omnis cano reſidebat cura capillos
Aurea ſolenni comtum quoq; fibula ritu
Corſellæ tereti nectebat dente Cicadæ,
Nec verò hæc vobis cuſtodia vana fuiſſet,
Nec fuerat: niſi Scylla nouo concepta furore,
Scylla patris miſeri, patriæq́; inuenta ſepulcrum,
O nimium cupidis ſi non inhiaſſet ocellis.
Sed malus ille puer, quem nec ſua flectere mater
Iratum potuit, quem nec pater, atq; auus idem
Iuppiter, ille etiam Pœnos domitare leones,
Et validas docuit vires manſueſcere Tigris:
Ille etiam diuos, homines´, ſed dicere magnum eſt.
Idem tum ſuperis acuebat paruulus iras
Iunonis magnæ: cuius periuria diuæ
Olim ſe meminere diu per iura puellæ,
Non illi liceat: violauerat inſcia ſedem
Dum ſacris operata deæ laſciuit, & extra
Procidit longè matrum comitumq́; cateruam,
Suſpenſam gaudens in corpore ludere veſtem,
Et tumidos agitante ſinus Aquilone relaxans.
Nec tum etiam caſtos agitauerat ignis honores,
Nec dum ſolenni lympha perfuſa ſacerdos
Pallentis folijs caput exornarat oliuæ:
Cùm lapſa è manibus fugit pila, cumq́; relapſa
Procurrit virgo, quo vtinam ne prodita ludo
Aurea iam gracili ſoluiſſet corpora palla.

Omnia, quæ retinere gradum, curſumq́; morari
Poſſent, ô tecum vellem tua ſemper haberes:
Non vnquam violata manu ſacraria diuæ,
Iurando infelix nequicquam iura piaſſes.
Et ſi quis nocuiſſe tibi periuria credat,
Cauſſa pia eſt: timuit fratri te oſtendere Iuno.
At leuis ille deus, cui ſemper ad vlciſcendum
Quæritur ex omni verborum iniuria dicto:
Aurea fulgenti depromens tela pharetra,
Heu nimium tereti, nimium Tirynthia viſu
Virginis in tenera defixerat omnia mente.
Quæ ſimul ac venis hauſit ſitientibus ignem,
Et validum penitus concepit in oſſa furorem:
Sæua velut gelidi Ciconum Biſtonis honores,
Iactaúe barbarico Cybeles antiſtita buxo,
Infelix virgo tota bacchatur in vrbe.
Non Storace Idæo flagrantes picta capillos
Cognita, non teneris pedibus, ſic omnia ſeruans,
Non niueo retinens baccata monilia collo.
Multum illi incerto trepidant veſtigia curſu.
Sæpe redit patrios aſcendere prodita muros,
Aëriasq́; facit cauſſam ſe viſere turres.
Sæpe etiam triſtes voluens in nocte querelas,
Sedibus ex altis cœli ſpeculatur amorem,
Caſtraq́; proſpectat crebris lucentia flammis.
Nulla colum nouit, carum nec reſpicit aurum.
Non arguta ſonant tenui pſalteria chorda:
Non Libyco molles clauduntur pectine telæ.
Nullus in ore rubor: vbi enim rubor, obſtat amori.

Atq; vbi nulla malis reperit ſolatia tantis,
Tabidulamq́; videt labi per viſcera mortem:
Quò vocat ire dolor, ſubigunt quò tendere fata,
Fertur: & horribili præceps impellitur Oeſtro:
Vt patris ab demens crinem de vertice ferret
Furtim, atq; arguto detonſum mitteret hoſti.
Namq; hæc conditio miſeræ proponitur vna,
Siue illa ignorans: quis non bonus omnia malit
Credere, quam ſceleris tanti damnare puellam?
Heu tamē infelix (quid enim imprudentia prodeſt?)
Niſe pater: cui direpta crudeliter vrbe
Vix erit vna ſuper ſedes in turribus altis,
Feſſus vbi extructo poſsis conſcendere nido.
Tu quoq; auis moriere: dabit tibi filia pœnas.
Gaudete ô celeres ſubnixæ nubibus altis,
Quæ mare, quæ virides ſiluas, lucoſq́; ſonanteis
Incolitis: gaudete vagæ, blandæq́; volucres:
Voſq́; adeo humani mutatæ corporis artus.
Vos ô crudeli fatorum lege puellæ
Dauliades (crudele) venit cariſsima vobis
Cognatos augens reges, numerumq́; ſuorum
Cyris, & ipſe pater. vos ô pulcerrima quondam
Corpora, cœruleas præuertite in æthere nubes,
Quà nouus ad ſuperûm ſedes Calcheius, & quâ
Candida conceſſos aſcendat Cyris honores.
Iamq́; adeo dulci deuinctus lumina ſomno
Niſus erat, vigilumque procul cuſtodia primis
Excubias foribus ſtudio iactabat inani:
Cum furtim tacito deſcendens Scylla cubili

Auribus arrectis nocturna ſilentia tentat,
Et preßis tenuem ſingultibus aëra captat:
Tum ſuſpenſa leuans digitis veſtigia primis
Egreditur, ferroq́ manus armata bidenti
Euolat, ac demtæ ſubita in formidine vires,
Cœruleas ſua furta prius teſtatur ad vmbras.
Nam qua ſe ad patrium tendebat ſemita limen,
Veſtibulo in thalami paulum remoratur: & altum
Suſpicit ad culti natantia ſidera mundi,
Non accepta pijs promittens munera Diuis.
Quam ſimul Ogygij Phœnicis filia Charme
Surgere ſenſit anus (ſonitum nam fecerat illi
Marmoreo æratus ſtridens in limine cardo)
Corripit extemplo feſſam languore puellam,
Et ſimul, ô nobis ſacrum caput, inquit, alumna,
Non tibi nequicquam viridis per viſcera pallor
Aegrotas tenui ſuffudit ſanguine venas.
Nec leuis hoc faceret, neq; enim pote cura ſubegit
Haud fallor quod te potius Rhamnuſia fallit.
Nam qua de cauſſa nec dulcis pocula Bacchi,
Nec grauidos Cereris dicam contingere fœtus?
Quæ cauſſa ad patrium ſolam vigilare cubile?
Tempore quo feſſas mortalia pectora curas,
Quo rapidos etiam requieſcunt flumina curſus,
Dic age nunc miſeræ ſaltem, quod ſæpe petenti
Iurabas nihil eſſe mihi cum mœſta parentis
Formoſos circum virgo morerère capillos:
Heu mihi ne furor ille tuos inuaſerit artus,
Ille Arabis Myrrhæ quondam qui cepit ocellos?

Vt ſce-

Vt ſcelere infando, quod nec ſinit Adraſtea,
Lædere vtrunq; vno ſtudeas errore parentem.
Quod ſi alio quouis animo iactaris amore,
Nam te iactari non eſt Amathuntia noſtra
Tam rudis, vt nullo poßim cognoſcere ſigno:
Sin conceſſus amor noto te macerat igne,
Per tibi Dyctinnæ præſentia numina iuro,
Prima deum quæ te mihi dulcem donat alumnam,
Omnia me potius, digna, atq; indigna laborum
Millia viſuram, quam te tam triſtibus iſtis
Sordibus, & ſcoria patiar tabeſcere tali.
Hæc loquitur, molliq; vt ſe velauit amictu,
Frigidulam iniecta circundat veſte puellam,
Quæ prius vt tenui ſteterat ſuccincta corona,
Dulcia deinde genis rorantibus oſcula figens,
Perſequitur miſerè cauſas exquirere tales.
Nec tamen ante vllas patitur ſibi reddere voces,
Marmoreũ tremebunda pedẽ quam rettulit intra.
Illa autem, quid nunc me, inquit, nutricula torques?
Quid tantùm properas noſtros nouiſſe furores?
Non ego conſueto mortalibus vror amore,
Nec mihi notorum deflectunt lumina vultus,
Nec genitor cordi eſt, vltro namq; odimus omnes.
Nil amat hic animus nutrix, quod oportet amari,
In quo falſa tamen lateat pietatis imago.
Sed media ex acie, medijs ex hoſtibus heu heu
Quid dicam? quoúe ipſa malum hoc exordiar ore?
Dicam equidem, quoniã quid non tibi dicere nutrix
Non ſinis? extremum hoc munus morientis habeto.

Ille, vides, noſtris qui mœnibus aßidet hoſtis,
Quem pater ipſe deûm ſceptri donauit honore,
Cui Parcæ tribuere nec vllo vulnere lædi:
(Dicendum eſt, fruſtra circumuehor omnia verbis)
Ille mea, ille idem oppugnat præcordia Minos.
Quod te per diuûm crebros obteſtor amores,
Iamq́ tuum memoris hauſtum tibi pectus alumnæ,
Vt me, ſi ſeruare potes, ne perdere malis.
Sin autem optatæ ſpes eſt inciſa ſalutis,
Ne mihi, quam merui, inuideas nutricula mortem.
Nam ſi te nobis malus, ô malus optima, Charme,
Ante hunc aſpectum caſusúe deusúe tuliſſet:
Aut ferro hoc (aperit ferrum quod veſte latebat)
Purpureum patris demſiſſem vertice crinem,
Aut mihi præſenti peperiſſem vulnere lethum.
Vix hæc ediderat, cùm clade exterrita triſti
Intonſos multo deturpat puluere crines,
Et grauiter queſtu Charme complorat anili.
O mihi nunc iterum crudelis reddite Minos,
O iterum noſtræ Minos inimice ſenectæ
Semper, & aut olim nata ô te propter eundem,
Aut amor inſanæ luctum portauit alumnæ.
Téne ego tam longè capta atq́ auecta, nequiui,
Tam graue ſeruitium, tam duros paſſa labores,
Effugere? obſiſtam, exitium crudele meorum.
Iam iam nec nobis ea, quæ ſenioribus, vllum
Copia viuendi vitæ genus. vt quid ego amens
Te erepta ô Britomarti, meæ ſpes vna ſalutis,
Te Britomarti diem potui producere vita?

Atq; vtinam Cereri, nec tantum grata Dianæ
Venatus eſſes virgo ſectata virorum:
Gnoſia neu Partho contendens ſpicula cornu
Dictæas ageres ad gramina nota capellas:
Nunquam tam obnixè fugeres Minois amores,
Præceps aërijs ſpecula de montibus iſſes:
Vnde alij fugiſſe ferunt, & numina Phocæ
Virginis aſsignant: alij, quò notior eſſes,
Dictynnam dixêre tuo de nomine lunam.
Sint hæc vera velim: mihi certe nata periſti.
Nunquam ego te ſummo volitantem in vertice mõ-
Hyrcanos inter comites, agmenq́; ferarum (tis
Conſpiciam, nec te redeuntem amplexa tenebo.
Verùm hæc tum nobis grauia, atq; indigna fuêre,
Tum mea alumna, tui cum ſpes integra maneret,
Et vox iſta meas nondum violauerat aures.
Téne etiam fortuna mihi crudelis ademit?
Téne ô ſola meæ viuendi cauſſa ſenectæ?
Sæpe tuo dulci nequicquam capta ſopore,
Cum premeret natura, mori me velle negaui,
Vt tibi Corycio glomerarem flammea luto.
Quò nunc me infelix, aut quæ me numina ſeruant?
An neſcis, qua lege patris de vertice ſummo
Edita candentes prætexat purpura canos?
Quæ tenui patriæ ſpes ſit ſuſpenſa capillo?
Si neſcis, aliquam poſſum ſperare ſalutem:
Inſcia quandoquidem ſcelus es conata nefandum.
Sin eſt, quod metuo: per me, mea alumna, tuumq́;
Expertum multis miſeræ mihi rebus amorem,

Per me, ſacra precor, per flumina Ilithyiæ,
Ne tantum in facinus tam nulla mente ſequaris.
Non ego te incœpto, fieri quod non pote, conor
Flectere amor; neq; ſit cum dijs contendere noſtrum.
Sed patris incolumi potius te nubere regno,
Atq; aliquos tamen eſſe velis tibi alumna penates,
Hoc vnum exitio docta atq; experta monebo:
Quod ſi non alia poteris ratione parentem
Flectere, ſed poteris (quid enim non vnica poſſis?)
Tunc potius tamen ipſa, pio cum iure licebit,
Cum facti cauſſam, tempuſq; doloris habebis,
Tunc potius conata tua, atq; incœpta referto.
Meq; deoſq; tibi comites mea alumna futuros
Polliceor, nihil eſt quod texas ordine longum.
His vbi ſollicitos animi releuauerat æſtus
Vocibus, & blanda pectus ſpe vinxerat ægrum,
Paulatim tremebunda genis obducere veſtem
Virginis, & placidam tenebris captare quietem,
Inuerſo bibulum reſtinguens lumen oliuo.
Incipit ad crebros inſani pectoris ictus
Ferre manum, aſſiduis mulcens præcordia palmis.
Noctem illam ſic mœſta ſuper morientis alumnæ
Frigidulos cubito ſubnixa pependit ocellos.
Poſtera lux vbi læta diem mortalibus almum,
Et gelido veniens mane quatiebat ab Oeta,
Quem pauidæ alternis fugitant, optantq; puellæ,
Heſperidum vitant, optant ardeſcere ſolem,
Præceptis paret virgo nutricis, & omnes
Vndiq; conquirit nubendi ſedula cauſſas.

Tentan-

Tentantur patriæ ſubmiſſis vocibus aures,
Laudanturq́; bonæ pacis bona, multus inepto
Virginis inſolito ſermo nouus errat in ore.
Nunc tremere inſtantis belli certamina dicit,
Communemq́; timere deum, nunc regis amicos
(Namq; ipſo verita eſt orbari mœſta parente)
Cum Ioue communes, qui quondā habuêre nepotes.
Nunc etiam confictа dolo mendacia turpi
Inuenit, & diuûm terret formidine ciues.
Nunc alia ex aliis, nec deſunt omnia, quærit.
Quinetiam caſtos auſa eſt corrumpere vates:
Et cùm cæſa pio cecidiſſet victima ferro,
Eſſent qui generum Minoa autoribus extis
Iungere, & ancipites ſuaderent tollere pugnas.
At nutrix patula componens ſulfura teſta,
Narciſſum, Caſiamq́; herbas incendit olentes,
Terq́; nouena ligat triplici diuerſa colore
Fila, ter in gremium mecum, inquit, deſpue virgo,
Deſpue ter virgo; numero deus impare gaudet.
Hinc magno generata Ioui frigidula ſacra,
Sacra nec Idæis ſenibus, nec cognita Graiis.
Pergit Amyclæo ſpargens altaria Thalo,
Regis Conchiacis animum defigere votis.
Verùm vbi nulla mouet ſtabilem ſallacia Niſum,
Nec poſſunt homines, nec poſſunt flectere diui,
Tanta eſt in paruo fiducia crine cauendi:
Rurſus ad incœptum ſociam ſe adiungit alumnæ,
Purpureumq́; parat rurſus tondere capillum,
Cum longo quod iam captat ſuccurrere amori.

 Non

Non minus illa tamen reuehi, quod mœnia creſcant
Gaudeat, & cineri patriæ eſt iucunda ſepulcro.
Ergo metu capiti Scylla eſt inimica paterno.
Tum coma Sidonio florens ſucciditur oſtro.
Tum capitur Megara, & diuũ reſponſa probantur.
Tum ſuſpenſa nouo ritu de nauibus altis,
Per mare cœruleum trahitur Niſeia virgo.
Complures illam Nymphæ mirantur in vndis:
Miratur pater Oceanus, & candida Thetys,
Et cupidas ſecum rapiens Galatea ſorores:
Illa etiam iunctis magnum quæ piſcibus æquor,
Et glauco bipedum curru metitur equorum,
Leucothoë, paruuſq; dea cum matre Palæmon.
Illi etiam alternas ſortiti viuere luces,
Cara Iouis ſoboles, magnum Iouis incrementum,
Tyndaridæ niueos mirantur virginis artus.
Has adeo voces, atq; hæc lamenta per auras,
Fluctibus in medijs queſtu voluebat inani,
Ad cœlum infelix ardentia lumina tollens,
Lumina: nam teneras arcebant vincula palmas.
Supprimite ô paulum turbati flamina venti,
Dum queror, & diuos, quanquam nil teſtibus illis
Profeci, extrema moriens tamen alloquor hora.
Vos ego, vos adeo venti teſtabor, & auræ:
Vos Numantina ſi qui de gente venitis,
Cernitis: illa ego ſum cognato ſanguine vobis
Scylla, quod ah ſalua liceat tibi dicere Progne:
Illa ego ſum Niſi pollentis filia quondam,
Certatim ex omni petijt quam Græcia regno,

Quà

Quà curuus terras amplectitur Helleſpontus;
Illa ego ſum, Minos, ſacrato fœdere coniux
Dicta tibi: tamen hæc, etſi non accipis, audis.
Vinctáne tam magni tranabo gurgitis vndas?
Vincta tot aßiduas pendebo ex ordine luces?
Non equidem me alio poſſum contendere dignam
Supplicio: quod ſic patriam, caroſq́ penates
Hoſtibus, immitiq́ addixi ignara tyranno.
Verum eſt hoc, Minos: illos ſcelerata putaui,
Si noſtra ante aliquis nudaſſet fœdera caſus,
Facturos: quorum direptis mœnibus vrbis,
O ego crudelis flamma delubra petiui:
Te verò victore prius vel ſidera curſus
Mutatura ſuos, quam te mihi talia captæ
Facturum metui. iam iam ſcelus omnia vincit.
Ten' ego plus patrio dilexi perdita regno?
Ten' ego? nec mirum, vultu decepta puella
Vt vidi, vt perij! vt me malus abſtulit error!
Non equidem ex iſto ſperaui corpore poſſe
Tale malum naſci: forma, vel ſidere fallor.
Non me delicijs commouit regia diues,
Coralio fragili, & lacrymoſo mouit electro.
Me non florentes æquali corpore Nymphæ,
Non metus incenſam potuit retinere deorum.
Omnia vincit amor. Quid enim non vinceret ille?
Non mihi iam pingui ſudabunt tempora myrrha:
Pronuba nec caſtos accendet pinus odores:
Nec Libys Aſſyrio ſternetur lectulus oſtro.
Magna queror: nec & illa quidē communis alumna
Omnibus

Omnibus iniecta tellus tumulauit arena.
Me ne inter comites, ancillarumúe cateruas?
Me ne alias inter famularum munere fungi?
Coniugis atq; tuæ (quæcunq; erit illa) beate
Non licuit grauidos penſo deuoluere fuſos?
At belli ſaltem captiuam lege necaſſes.
Iam feſſæ tandem fugiunt de corpore vires,
Et caput inflexa lentum ceruice recumbit,
Marmorea adductis labaſcunt brachia nodis.
Aequoreæ peſtes immania corpora ponti
Vndiq; conueniunt, & glauco in gurgite circum
Verbere caudarum, atq; oris minitantur hiatu.
Iam tandem caſus hominum, iam reſpice Minos,
Sit ſatis hoc, tantum ſolam vidiſſe malorum,
Vel fato fuerit nobis hæc debita peſtis,
Vel caſu incœpto, merita vel deniq; culpa.
Omnia vel melius, quàm te læſiſſe, putabo.
Labitur interea reuoluta ab littore claſſis:
Magna repentino ſinuantur lintea Coro,
Flectitur in viridi remus ſale, languida feſſæ
Virginis in curſu moritur querimonia longo.
Deſerit anguſtis incluſum faucibus Iſthmon,
Cypſelide magni florentia regna Corinthi:
Præterit abruptas Scyronis protinus arces,
Infeſtumq́; ſuis diræ teſtudinis exit
Spelæum, multoq́; cruentas hoſpite cautes.
Iamq́; adeò tutum longè Pyræa cernit,
Et notas ſecum, heu fruſtra, reſpectat Athenas.
Iam procul è fluctu Minoia reſpicit arua,

Floren-

Florenteſq́; videt iam Cycladas, hinc Strophadaſq́;,
Hinc ſinus, hinc ſtatio contra patet Hermionea:
Linquitur ante alias longè gratiſsima Delos
Nereidum matri, & Neptuno Aegæo.
Proſpicit incinctam ſpumanti littore Cythnon,
Marmoreamq́; Paron, viridemq́; allapſa Donyſam,
Aeginamq́; ſimul, ſementiferamq́; Seriphum.
Fertur, & incertis iactatur ad omnia ventis:
Cymba velut magnas ſequitur cum paruula claſſes,
Afer & hyberno bacchatur in æquore turbo:
Donec tale decus formæ vexauit, & ægros
Non tulit, & miſeros mutauit virginis artus,
Cæruleo pollens coniux Neptunia regno.
Sed tamen externam ſquamis veſtire puellam,
Infidoſq́; inter teneram committere piſces
Non ſtatuit, nimium eſt auidum pecus Amphitrites,
Aërijs potius ſublimem ſuſtulit alis,
Eſſet vt in terris facti de nomine Cyris:
Cyris Amiclea formoſior anſere Ledæ.
Hic velut igniueo, tener eſt cum primitus, ouo
Effigies animantis & internodia membris
Imperfecta nouo fluitant concreta calore:
Sic liquido Scyllæ circumfuſum æquore corpus
Semiferi incertis etiam nunc patribus artus
Vndiq; mutabant, atq; vndiq; mutabantur.
Oris honos primum & multis optata labella,
Et patulæ frontis ſpecies concreſcere in vnum
Cœpêre, & gracili mentum procedere roſtro.
Tum, qua ſe medium capitis diſcrimen agebat,

Ecce

Ecce repentè velut patrios imitatus honores,
Purpuream concuſsit apex in vertice criſtam.
At mollis varios intexens pluma colores,
Marmoreum volucri veſtiuit tegmine corpus
Lentaq́; perpetuas fuderunt brachia pennas.
Inde alias partes, minioq́; infecta rubenti
Crura, nouamq́; aciem obduxit ſquallida pellis,
Et pedibus teneris vngues confixit acutos.
Et tamen hoc demum miſeræ ſuccurrere pacto
Vix fuerat placida Neptuni coniuge dignum.
Nunquam illam poſthac oculi vidêre ſuorum
Purpureas flauo retinentem vertice vittas:
Non thalamus Tyrio fragrans accepit Amomo,
Nullæ illam ſedes. Quid enim iam ſedibus illis?
Quæ ſimul vt ſeſe cano de gurgite velox
Cum ſonitu ad cœlum ſtridentibus extulit alis,
Et multum latè diſperſit in æquore rorem,
Infelix virgo nequicquam morte recepta
Incultum ſolis in rupibus exigit æuum,
Rupibus, & ſcopulis, & littoribus deſertis.
Nec tamen hoc iterum pœna ſine. namq; deûm rex,
Omnia qui imperio terrarum millia verſat,
Commotus talem ad ſuperos volitare puellam,
Cùm pater extinctus cæca ſub nocte lateret,
Illi pro pietate ſua (nam ſæpe tepenti
Sanguine taurorum ſupplex reſperſerat aras:
Sæpe deum largo decorarat munere ſedes)
Reddidit optatam mutato corpore vitam,
Fecit & in terris Haliæetus ales vt eſſet.

Quippe

Quippe aquilis ſemper gaudet deus ille coruſcus.
Huic verè miſeræ (quoniam damnata deorum
Iudicio, natiq́; & coniugis ante fuiſſet)
Infeſti, appoſuitq́; odium crudele parentis.
Namq; vt in æthereo ſignorum munere præſtans,
Vnum quem duplici ſtellarum ſidere vidi,
Scorpius alternis clarum fugat Oriona:
Sic inter ſeſe triſtes Haliæetus iras,
Et Cyris memori ſeruant ad ſecula fato.
Quacunq; illa leuem fugiens ſecat æthera pennis,
Ecce inimicus atrox magno ſtridore per auras
Inſequitur Niſus: quà ſe fert Niſus ad auras,
Illa leuem fugiens raptim ſecat æthera pennis.

P. VIRG. MARONIS AE T N A.

ÆTNA mihi, ruptiq́; cauis fornacibus ignes,
Et quæ tam fortes voluant incendia cauſſæ,
Quod fremat imperium, quid raucos torqueat æſtus,
Carmen erit. dexter venias mihi carminis autor:
Seu te Cynthos habet, ſeu Delos gratior illa,
Seu tibi Dodone potior: tecumq́; fauentes
In noua Pierio properent à fonte ſorores
Vota, per inſolitum Phœbo duce cautius itur.
Aurea ſecuri quis neſcit ſecula regis?
Cum domitis nemo Cererem iactaret in aruis,
Venturiſq́; malas prohiberet frugibus herbas:
Annua ſed ſaturæ complerent horrea meſſes,

Ipſe

Ipſe ſuo flueret Bacchus pede, mellaq́; lentis
Penderent folijs, & pingui Pallas oliua,
Secretos amnes ageret cùm gratia ruris,
Non ceſsit cuiquam melius ſua tempora noſſe.
Vltima quis tacuit iuuenum certamina Colchos?
Quis non Argolico defleuit Pergamon igni
Impoſitam? & triſti natorum funere matrem?
Auerſumúe diem, ſparſoſúe in ſemine dentes?
Quis non periuræ doluit mendacia puppis
Deſertam vacuo Minoida littora queſtus?
Quicquid in antiquum iactata eſt fabula carmen,
Fortius ignotas molimur pectore curas:
Qui tanto motus operi, quæ cauſſa perennis
Explicet in denſum flammas, & ructet ab imo
Ingenti ſonitu moles, & proxima quæq;
Ignibus irriguis vrat, mens carminis hæc eſt.
Principio, ne quem capiat fallacia vatum,
Sedes eſſe dei, tumidiſq́; è faucibus ignem
Vulcani ruere, & clauſis reſonare cauernis
Feſtinantis opus: non eſt tam ſordida diuis
Cura, neq; extremas ius eſt dimittere in artes
Sidera, ſubducto regnant ſublimia cœlo:
Illa neq; artificum curant tractare laborem.
Diſcrepat à prima facies hæc altera vatum:
Illis Cyclopas memorant fornacibus vſos,
Cùm ſuper incudem numeroſa in verbera fortes,
Horrendum magno quaterent ſub pondere fulmen,
Armarentq́; Iouem, turpe eſt ſine pignore carmen.
Proxima viuaces Aetnæi verticis ignes

Impia

Impia ſollicitat Phlegræis fabula caſtris.
Tentauere (nefas) olim detrudere mundo
Sidera, captiuique Iouis transferre gigantes
Imperium, & victo leges imponere cœlo,
His natura ſua eſt, aluo tenus ima per orbes
Squameus intortos ſinuat veſtigia ſerpens.
Conſtruitur magnis ad prælia montibus agger,
Pelion Oſſa terit, ſummus premit Oſſan Olympus.
Iam coaceruatas nituntur ſcandere moles,
Impius & miles metuentia cominus aſtra
Prouocat infeſtus cunctos ad prælia diuos.
Prouocat † è admotis †
Iuppiter è cœlo metuit, dextramq́; coruſca
Armatus flamma renouat caligine mundum,
Incurſant vaſto primum clamore gigantes.
Hic magno tonat ore pater, geminantq́; fauentes
Vndiq; diſcordes comitum ſimul agmine venti.
Denſa per attonitas funduntur fulmina nubes,
Atq; in arma ruit quæcunq; potentia diuum,
Et Mars ſæuus erat, iam cætera, turba deorum.
Stant vtrinq; metus, validos tum Iuppiter igneis
Increpat, & iacto perturbat fulmine montes.
Illinc deuictæ verterunt terga ruinæ
Infeſtæ diuis acies, atq; impius hoſtis
Præceps cum caſtris agitur, materq́; iacenteis
Impellens victos, tum pax eſt reddita mundo,
Tum Liber celſa venit per ſidera cœli,
Defenſiq́; decus mundi nunc redditur aſtris.
Gurgite Trinacrio morientem Iuppiter Aetna

Obruit Enceladum, vaſti qui pondere montis
Aeſtuat, & patulis expirat faucibus ignem:
Hæc eſt mendoſæ vulgata licentia famæ.
Vatibus ingenium eſt, hinc audit nobile carmen
Plurima pars ſcenæ, verum eſt fallacia, vates
Sub terra nigros viderunt carmine manes,
Atq; inter cineres ditis pallentia regna
Mentiti vates ſtygias vndaſq; caneſq;.
Hi Tityon ſeptem ſtrauere in iugera fœdum.
Sollicitant magna te circum Tantale pœna,
Sollicitantq; ſiti. Minos, tuaq; Aeace in vmbris,
Iura cadunt ijdemq; rotant Ixonis orbem.
Quicquid & interius falſi ſibi conſcia terra eſt.
Non eſt terra ſatis, ſpeculantur numina diuum,
Nec metuunt oculos alieno admittere cœlo.
Norunt bella deum, norunt abſcondita nobis
Coniugia,& falſa quoties ſub imagine peccent
Taurus in Europen, in Ledam candidus ales,
Iupiter vt Danaæ precioſus fluxerit imber.
Debita carminibus libertas iſta, ſed omnis
In vero mihi cura, canam quod feruida motu
Aeſtuat Aetna, nouoſq; rapax ſibi congerat ignes.
Quacunq; immenſus terræ ſe porrigit orbis,
Extremiq; maris curuis incingitur vndis,
Non totum eſt ſolidum, deſit namq; omnis hiatus.
Secta eſt omnis humus, penituſq; cauata latebris,
Exiles ſuſpenſa vias agit, vtq; animantis
Per tota errantes percurrunt corpora venæ,
Ad vitam ſanguiſq; omnis qua commeat idem,

Terra voraginibus conceptas digerit auras.
Scilicet haud olim diuiſo corpore mundi
In maria, ac terras, & ſidera ſors data cœlo
Prima, ſecuta maris, deſeditq́; infima tellus,
Sed totis rimoſa cauis, & qualis aceruus
Exilit imparibus iactis ex tempore ſaxis,
Vt crebro intortus ſpacio vacuata corymbos
Pendeat in ſeſe, ſimili quoq; terra figura
In tenues laxata vias, non omnis in arctum
Nec ſtipata coit, ſiue illi cauſſa vetuſta eſt,
Nec nata eſt facies, ſeu liber ſpiritus intra
Effugiens molitur iter, ſeu lympha perenni
Edit humum limo, furtimq́; obſtantia mollit:
Aut etiam incluſi ſolitum exedere vapores,
Atq; igni quæſita via eſt, ſiue omnia certis
Pugnauêre locis, non eſt hic cauſſa docendi,
Dum ſtet opus cauſſæ: quis enim non credat inanes
Eſſe ſinus, penitus tantos emergere fontes
Cum videt, ac torrentem imo ſe emergere hiatu?
Non ille ex tenui, vocemq́; agat, acta neceſſe eſt
Cum fluit, errantes arceſſant vndiq; & vndas,
Et trahat ex pleno, quod fontem contrahat, amne.
Flumina quinetiam latis currentia riuis
Occaſus habuêre ſuos, aut illa vorago
Direpta in præceps fatali condidit ore,
Aut occulta fluunt tectis adoperta cauernis,
Atq; inopinatos referunt procul edita curſus.
Quod ſi diuerſos emittat terra canales,
Hoſpitium fluuiorum, aut ſemita nulla profecto

Fontibus, & riuis conſtet via, pigraq́; tellus
Conſerta in ſolidum ſegnis ſub pondere ceſſet.
Quod ſi præcipiti conduntur flumina terra,
Condita ſi redeunt, ſi qua ante incondita ſurgunt,
Haud mirum clauſis etiam ſi libera ventis
Spiramenta latent, certis tibi pignora rebus
Atq; oculis hæſura vias dabit ordine tellus.
Immenſum plerunq; ſinus, & iugera peſſum
Intercepta leget, denſæq́; abſcondita nocti
Proſpectare procul chaos, ac ſine fine ruinæ
Cernis, & in ſiluis ſpacioſa cubilia retro,
Antraq́; demiſſis pedibus fodiſſe latebris.
Incomperta via eſt operum, tantum influit intra,
Argumenta dabunt ignoti vera profundi,
Tu modò ſubtiles animo duce percipe curas,
Occultamq́; fidem manifeſtis aſtrue rebus.
Nam quò liberior, quoq́; eſt animoſior ignis,
Semper & incluſus, nec victus, ſæuior ira eſt
Sub terra, penitusq́; mouens, hoc plura neceſſe eſt,
Vincla magis ſoluant, magis hoc obſtantia pellant.
Nec tamen in rigidos exit contenta canales
Vis animæ: flamma auertit, qua proxima cedunt,
Obliquumq́; ſecat, qua viſa tenerrima cauſſa eſt.
Hinc terræ tremor, hinc motus, vbi denſus hiatu
Spiritus exagitat venas, ceſſantiaq́; vrget.
Quod ſi ſpiſſa foret ſolidoq́; inſtaret inani,
Nulla daret miranda ſui ſpectacula tellus,
Pigraq́; & in pondus confeſtim mobilis eſſet.
Sed ſummis ſi fortè putas concedere cauſſis

Tantum opus, & ſummis alimentum viribus oris,
Quæ valida in promtu cernis, validoſque receſſus,
Fallere, ſed nondum tibi certa hæc lumine recto.
Namq; illud quodcunq; vacat ſpecus omnis hiatu,
Et res introitu ſoluunt, adituque patenti
Conuerſæ languent vires, animosque remittant.
Quippe vbi contineat ventos, quæ, quiq; morantes
In vacuo deſint: ceſſat, tantumque profundi
Explicat errantes, & in ipſo limine tardat.
Anguſtis opus eſt turbare in faucibus illos.
Feruet opus, denſique fremunt, premiturq; ruina,
Hinc furtim Boreæ atq; Noto: nunc vnus vterq; eſt,
Hinc venti rabies, hinc ſæuo quaſſat hiatu,
Fundamenta ſolo trepidant, vrbeſque caducæ.
Inde neque eſt aliud, ſi ſas eſt credere, mundo
Venturam antiquam faciem, veracius omen.
Hæc primo ſpecies rerum, naturaque terræ,
Introrſus ceſſante ſolo trahit vndique venas.
Aetna ſua manifeſta fides, & proxima vero eſt,
Non illic duce me occultas ſcrutabere cauſſas,
Occurrent oculis ipſæ, cogentque fateri,
Plurima namque patent illi miracula monti.
Hinc vaſti terrent aditus, merguntque profundo,
Corripit hinc arctus, penituſq; quod exigit vltra.
Hinc ſpiſſæ rupes obſtant, diſcordiaque ingens
Inter opus nectunt varium, mediumque coërcent,
Pars igni domitæ, pars ignes ferre coactæ,
Vt maior ſpecies Aetnæ ſuccurrat inanis.
Hæc illi ſedes, tantarumque area rerum eſt.

Nunc opus artificem incendit, cauſſamq́; repoſcit:
Non illam parui, aut tenuis diſcriminis, ignes
Mille ſub exiguo ponent tibi tempore veras
Res, oculiq́; docent, res ipſæ credere cogunt.
Quinetiam tactu moneant contingere toto,
Si liceat, prohibent flammæ cuſtodiaq́; ignis.
Illi operum eſt, arcent aditu, diuinaq́; rerum
Vt maior ſpecies Aetnæ ſuccurrat inanis.
Cura ſine arbitrio eſt, eadem procul omnia cernis.
Nec tamen eſt dubium penitus quis torqueat Aetnã,
Aut quis mirandus tantæ faber imperet arti.
Pellitur exuſtæ glomeratus nimbus arenæ,
Flagrantes properant moles, voluuntur ab imo
Fundamenta, fragor tota nunc rumpitur Aetna,
Nunc fuſca pallent incendia miſta ruina.
Ipſe procul magnos miratur Iuppiter igneis,
Neúe ſepulta noui ſurgant in bella gigantes,
Neu Ditem regni pudeat, neu tartara cœlo
Vertat in occulto, tantum premit omnia dextra.
Congeries operis ſaxorum, & putris arena,
(Quæ nec ſponte ſua faciunt, nec corporis vlli
Suſtentata cadunt robuſtis viribus) omnis
Exigitur, vertit vaſa omnia vertice ſæuo,
Indenſum congeſta rotant, voluuntq́; profundo,
Hæc cauſſa expectata ruunt incendia montis.
Spiritus inflatis nomen languentibus aër.
Nam prope natura par eſt violentia ſemper,
Ingenium velox illi, motusq́; perennis.
Verum opus auxilio eſt vt pellat corpore, nullus

Impetus eſt ipſi, qua ſpiritus imperat, audit.
Nũc princeps, magnusq́; ſub hoc duce militat ignis:
Huic quoniam in promptu eſt operi natura ſoliq́;,
Vnà ipſi venti, quæ res incendia paſcit,
Cum ſubitò cohibetur, ineſt quæ cauſſa ſilenti
Subſequar, immenſus labor eſt, ſed fertilis idem.
Digna laborantũ reſpondent præmia curis.
Non oculis ſolùm pecudum miranda fuêre
More, nec effuſis in humum graue paſcere corpus,
Noſſe fidem rebus, dubiasq́; exquirere cauſſas
Sacra per vrgentem, capitiq́; attollere cœlum,
Scire quot, & quæ ſint, cur magno talia mundo,
Principia occaſus, metuunt, ad ſecula pergunt,
Et firma æterno religata eſt machina mundo.
Solis ſcire modum, & quanto minor orbita lunæ eſt,
Cur illi breuior, cur iſti peruolet orbis
Annuus, ille monet quæ certo ſidera currant
Ordine, quaúe ſuo careant incondita cura.
Scire vices etiam ſignorum, & tradita iura.
Nubila cur cœlo, terræ denunciet imbres:
Quò rubeat Phœbe, quò frater palleat igni.
Tempora cur variant anni, primaq́; iuuenta
Ver prait æſtatem, cur æſtas ipſa ſeneſcit:
Autumnoq́; obrepit hyems, & in orbe recurrit.
Axem ſcire Elices, & triſtem noſſe Cometen:
Lucifer vnde micet, quaúe Heſperus, vnde Bootes,
Saturni cur ſtella tenax, cur Martia pugnax,
Quo rapiant nautæ, quo ſidere lintea tendant,
Scire vias maris, & cœli prædicere curſus.

Quo volet Orion, quo Sirius incubet index.
Et quæcunq; iacent tanto miracula mundo
Non digeſta pari, nec aceruo condita rerum:
Sed manifeſta notis certa diſponere ſede
Singula, diuini eſt animi, ac iucunda voluptas.
Sed prior hæc hominis cura cognoſcere terram,
Et quæ nunc miranda tulit natura, notare,
Hæc nobis magna affinis cæleſtibus aſtris.
Nam quæ mortali ſpes eſt, quæ amentia maior,
In Iouis errantem regno perquirere velle?
Tantum opus ante pedes tranſire, et perdere ſegnes!
Torquemur miſeri in paruis; premimurq; labantes,
Dum ſeſe precio redimant, verumque profeſſa,
Tum demum viles taceant, inopeſque relicta.
Noctes atque dies feſtinant arua coloni,
Callent rure manus, glebarum vſu experiuntur,
Fertilis hæc ſegitiſque feracior, altera vitis,
Hæc platanis humus, hæc herbis digniſſima tellus,
Hæc diti melior pecori, ſiluiſque fidelis:
Aridiora tenent oleæ, ſuccoſior vlmis
Grata, leues cruciant animos, & corpora cauſæ,
Horrea vti ſaturent, tumeant & dolea muſto,
Plenaque deſecto ſurgant fœnilia campo,
Sic audiui ſemper, qua viſum eſt carius iſtis.
Implendus ſibi quiſque bonis eſt artibus, illa
Sunt animi fruges, hæc rerum maxima merces,
Scire quid occulto naturæ terra coërcet,
Nullum fallere opus, non multos cernere ſacros
Aetnæi montis fremitus, animumq; furentis:

Non ſubito pallere ſono, non credere, ſubter
Scrutamur rimas, euertimus omne profundum,
Quæritur argenti ſemen, nunc aurea vena.
Torquentur flamma terræ, ferroq́; domantur.
Cœleſtes migraſſe minas ad tartara mundi.
Noſſe quid impediat ventos, quid nutriat igneis:
Vnde repente quies, & multo fœdere pax ſit.
Concreſcant animæ penitus, ſeu forte cauernæ,
Introituſque ipſi ſeruent, ſeu terra minutis
Rara foraminibus, neúe in ſe diſtrahat aura.
Plenius hoc etiam rigido qua vertice ſurgit,
Illinc infeſtus, atque hinc obnoxius intus
Vndique diuerſas admittere cogitat auras,
Et coniuratis addit concordia vires.
Siue introrſus agunt nubes, & nubilus Auſter,
Seu forſan flexere caput, tergoq́; feruntur.
Præcipiti delata ſono premit vna, fugatq́;
Torrentes curas, pulſataque corpora denſat.
Nam veluti reſonante diu Tritone canoro,
Pellit opes collectus aqua, victuſque mouere
Spiritus, & longas emugit buccina voces,
Carmineque irriguo magni cortina theatri
Imparibus numeroſa modis canit arte regentis,
Quæ tenuem impellẽs animum ſubremigat vndam:
Haud aliter ſummota furens torrentibus aura
Pugnat in anguſto, et magnũ commurmurat Aetna.
Credendum eſt etiam, ventorum exiſtere cauſſas
Sub terris ſimiles harum, quas cernimus extra,
Vt cum denſa cremant inter ſe corpora, turba

Eliſa in vacuum fugiant, & proxima ſecum
Nomina tota trahunt, tutaq́; in ſede reſiſtunt,
Quod ſi forte mihi quædam diſcordia tecum eſt,
Principijſq́; alijs credas conſurgere ventos,
Non dubium rupes aliquas penitusq́; cauernas
Proruere ingenti ſonitu, caſuq́; propinquas
Diffugere, impelliq́; animas, hinc cernere ventos,
Aut humore etiam nebulas effundere largo,
Vt campis agrisq́; ſolent, quos obruit amnis.
Vallibus exoriens caligat nubilus aër,
Flumina parua ferunt auras, vis proxima vento eſt,
Eminus aſpirat fortis, & verberat humor.
Atq; hæc in vacuo ſit tanta potentia rerum eſt,
Hoc plura efficiant infra, clauſiq́; neceſſe eſt.
His agitur cauſſis extra, penitusq́; coactis,
Exagitant ventos, pugnant in faucibus arcte,
Pugnantes ſuffocant intus, vt vnda profundo
Terq́; quaterq́; exhauſta graues vbi perhibit Euros,
Ingeminat fluctus, & primos vltimus vrget:
Haud ſecus aſtrictus certamine tangitur ictu
Spiritus, inuoluenſq́; ſuo ſibi pondere vires
Denſa per ardentes exercet corpora venas.
Et quacunq; iter eſt properat, tranſitq́; morantem,
Donec confluuio reuolutis æſtibus amnis
Exilit, atq; furens tota vomit igneus Aetna.
Quod ſi fortè putas ijſdem decurrere ventos
Faucibus, atq; ijſdem pulſis remeare, notandas
Res oculis locus ipſe dabit, cogetq́; negare.
Quamuis cœruleo ſiccus ſic frigeat æther,

Purpureo-

Purpureoq́ rubens ſurgat iubar aureus oſtro.
Illinc obſcura ſemper caligine nubes,
Pigraq́ defuſo circum ſtupet humida vultu,
Proſpectat ſublimis opus, vaſtoſq́ receſſus.
Non illam videt Aetna, nec vllo intercipit æſtu,
Obſequitur quacunq́ iubet leuis aura, reditq́.
Placantes etiam cœleſtia numina thure
Summo cerne iugo, vel qua liberrimus Aetna
Improſpectus hiat, tantarum ſemina rerum,
Si nihil irritet flammas, ſtupeatq́ profundum.
Huic igitur credis, torrens vt ſpiritus ille,
Qui rupes, terramq́ vorat, qui fulminat igneis.
Cur egit vires, & præceps flexit habenas.
Præſertim ipſa ſuo decliuia pondere nunquam
Corpora diripiant, validoq́ abſolueret arcu.
Quod niſi fallor, adeſt ſpecies, tantoſq́ ruinis
Impetus attentos oculorum transfugit ictus.
Nec leuitas tantos igitur ferit aura, mouetq́:
Sparſa liquore manus ſacros vbi ventilat ignes,
Verberat ore tamen, pulſataq́ corpora noſtra
Incurſant: adeo tenuis vim cauſſa repellit.
Non cinerem, ſtipulamúe leuem, non arida ſorbet
Gramina, non tenuis plantis humor exit eiſdem,
Surgit odoratis ſublimis fumus ab aris.
Tanta quies illi eſt, & pax innoxia parti,
Siue peregrinis igitur proprijsúe potentes
Coniurant animæ cauſis, ille impetus ignis
Et montis partes atras ſubuertit arena.
Vaſtaq́ concurſu trepidantia ſaxa fragoris,

Arden-

Ardenteſq́; ſimul flammas ac fulmina rumpunt,
Haud aliter, quàm cum prono iacuêre ſub Auſtro,
Aut Aquilone fremunt ſiluæ, dant brachia nodo
Implicitæ, & ſerpunt iunctis incendia ramis.
Nec te decipiant, ſtolidi mendacia vulgi,
Exhauſtos ceſſare ſinus, dare tempora rurſus,
Vt rapiant vires, repetantq́; in prælia victi.
Pelle nefas animo, mendacemq́; exue famam,
Non eſt diuinis tam ſordida rebus egeſtas,
Nec paruas mendicat opes, nec congregat auras.
Præſto ſunt operi ventorum examina ſemper.
Cauſſa latet, quærunt pariter, coguntq́; morari,
Sæpe premit fauces, magnis exhauſta ruinis
Congeries, clauditq́; vias luctamine ab imo,
Et ſciſſo veluti tecto ſub pondere præſto eſt:
Haud ſecus à teneris cum ſecum frigida monti
Deſidia eſt, tutoq́; licet diſcedere montes,
Poſt vbi continuere moram, velocius vrgent,
Pellunt oppoſitas moles ac vincula rumpunt:
Quicquid in obliquum eſt frangunt, iter acrior ictu
Impetus exoritur, magnis operata rapinis
Flamma micat, latoſq́; ruens exundat in agros.
Si ceſſant à rure ferunt ſpectacula venti,
Nunc ſuperant quæcunq́; regunt incendia ſiluæ,
Quæ flammas alimenta vocent, quid nutriat Aetna
Incendi poterunt, illis vernacula cauſis
Materia, oppoſitumq́; igni genus vtile terrent.
Vritur aßiduè calidus nunc ſulfuris humor,
Nunc ſpiſſus crebro præbetur vimine ſuccus.

Pingue

Pingue bitumen adeſt, & quicquid cominus atras
Irritat flammas, illius corporis Aetna eſt,
Atq; hanc materiam penitus diſcurrere fontes,
Infectæ erumpunt, & aquæ radice ſub ipſa
Pars oculis manifeſta iacet, quæ corpore dura eſt,
Ac lapis, in pingui feruent incendia ſucco.
Quinetiam variè quædam ſine nomine ſaxa
Toto monte liquant: illis cuſtodia flammæ
Vera, tenaxq́; data eſt, ſed maxima cauſſa molaris
Illius incendi lapidis, ſic vindicat Aetnam.
Quem ſi fortè manu teneas, & robore cernas,
Nec ſeruare putes ignem, nec ſpargere poſſe:
Sed ſimul ac ferro quæras, reſpondet & ictu
Scintillat calor: hunc multis circundare flammis,
Et potes extorquere animos, atq; exue robur,
Fundetur ferro citius, nam mobilis illi
Et metuens natura mali eſt, vbi cogitur igni.
Sed ſimul atq; hauſit flammas, non tutior hauſtis
Vlla domus ſeruans aciem, duramq́; tenaci
Septa fides, tutum eſt illi, patientia victo,
Vix vnquam redit in vires, atq; euomit ignem.
Totus enim denſo ſtipatur robore, tarda
Per tenues admiſſa vias incendia nutrit,
Cunctanterq́; eadem, pigreq́; accepta remittit.
Nec tamen hoc vno quod montis plurima pars eſt
Vincit, & incendi cauſſam tenet, illa profecto
Miranda eſt lapidum viuax, animoſaq́; virtus.
Cætera materies quæcunq; eſt fertilis igni,
Vt ſemel accenſa eſt moritur, nec reſtat in illa,

Quod repetas, tantū cinis, & ſine ſemine terra eſt.
Sic ſemel atq; iterum patiens, ac mille perhauſtis
Ignibus inſtaurat vires, nec deſinit ante,
Quam leuis excocto defecit robore pumex
In cinerem, patreſq; iacit delapſus arenas.
Cerne locis etiam ſimiles arſiſſe cauernas:
Illic materiæ naſcentis copia maior,
Sed genus hoc lapidis certiſsima ſigna coloris,
Quod nullas adiunxit opes, & languit ignis.
Dicitur inſidijs flagrans Aenaria quondam
Nunc extincta ſuper, teſtiſq; Neapolin inter
Et Cumas locus eſt multis iam frigidus annis,
Quamuis æternum pingueſcat ab vbere ſulfur.
In mercem legitur, tanto eſt fœcundior Aetna
Inſula, cui nomen facies dedit ipſa rotunda.
Sulfur enim ſolum, nec obeſa cacumine terra eſt,
Et lapis accretus retegendis ignibus aptus.
Sed raro fumat, qui vix ſuccenditur ardet,
In breue mortales flammas quot copia nutrit.
Inſula durata Vulcani nomine ſacra.
Pars tamen incendi maior refrixit, & alto
Iactatas recipit claſſes, portuq; tuetur.
Quæ reſtat minor, & diues ſatis vbere terra eſt;
Sed non Aetnæis vires quæ conferat illis.
Atq; hæc ipſa tamen iam quondam extincta fuiſſet,
Ni furtim generet ſecretis callibus humor
Materiam, ſiluamq; ſuam, preſſoq; canali
Huc illuc ageret ventos, & paſceret ignes.
Sed melius res ipſa nota eſt, ſpectataq; veris

Occurrit

Occurrit ſignis, nec tentat fallere peſtem.
Nam circa latera, atq; imis radicibus Aetna
Candentes efflat lapides, diſiectaq; ſaxa
Intereunt venis, manifeſta vt credere poſsis
Pabula, & ardendi cauſſam lapidem eſſe molarem;
Cuius defectus ieiunus colligit ignis.
Ille vbi collegit flammas, iacit & ſimul ictu
Materiam accendit, cogitq; liqueſcere ſecum.
Haud equidem mirum factu, quod cernimus extra
Si lenitur opus, reſtat magis, vritur illic,
Sollicitatq; magis vicina incendia ſaxum,
Certaq; venturæ præmittit pignora flammæ.
Nam ſimul atq; mouet curis, turbamq; minutus
Diffugit, extemploq; ſolum trahit, ictaq; ramis,
Et graue ſub terra murmur demonſtrat, & ignes.
Tum pauidum fugere, & ſacris cum cedere rebus
Parere, & tuto ſpeculaberis omnia colli.
Nam ſubitò efferuent oneroſa incendia raptis:
Accenſæ ſubeunt moles, truncæq; ruinæ,
Prouoluunt, atq; atra ſonant examina arenæ.
Nec recipit flammas mons, hinc deſiſſus anhelat,
Atq; aperit ſe hoſtis, decreſcit ſpiritus illic,
Haud aliter, quam cum læto deuicta tropheo
Prona iacet campis acies, & caſtra ſub ipſa.
Tum ſi quis lapidum ſummo pertabuit igni,
Aſperior ſopita, & quædam ſordida fax eſt,
Qualem purgato cernes diſcedere ferro.
Verùm vbi paulatim exiluit ſublata caducis
Congeries ſaxis, anguſto è vertice ſurgunt.

Sic

Sic veluti in fornace lapis torretur, & omnis
Exuitur penitus venis, ſubit altius humor
Amiſsis opibus, leuis ſine pondere pumex
Excoquitur, liquor ille magis ſeruare, magiſq;
Fluminis in ſpeciem mitis procedere tandem
Incipit, & primis demittit collibus vndas,
Illæ paulatim bis ſena in millia pergunt.
Quippe nihil reuocat, curtis nihil ignibus obſtat,
Nulla tenet fruſtra moles, ſimul omnia pugnant,
Nunc ſiluas, rupeſque vorat, hæc tela, ſolumque,
Ipſa adiuuit apes, facileſque ſibi induit annos.
Quod ſi forte cauis cunctatus vaſibus haſit,
Vtpote inæquales voluens perpaſcitur agros,
Ingeminat fluctus, & ſtantibus increpat vndis,
Sicut cum curuo rapidum mare cernitur æſtu,
Ac primum tenuis ſinus agit vlteriores
Progrediens late diffunditur, & ſuccernens,
Flumina conſiſtunt ripis, ac frigore durant,
Paulatimque ignes coëunt, ac flammea miſſis,
Eruitur facies tunc prima, vt quæque rigeſcit,
Effumat moles, atque ipſo pondere tracta
Voluitur ingenti ſtrepitu, præcepſque ſonanti
Cum ſolido inflexa eſt, pulſantes diſsipat ictus,
Et qua diſcluſa eſt, candenti robore fulget.
Et micat examen pelagis ardentia ſaxa,
Scintillat procul eſſe fide, procul eſſe ruentes.
Incolumi feruore cadunt. verum impetus ignes
Si fumant quondam, vt ripas traiecerit amnis,
Vix iunctis quiſquam fixo dimouerit illas,

Vicinos

Vicinos perſæpe dies iacet obruta moles.
Sed fruſtra certis diſponere ſingula cauſsis
Tentamus, ſi firma manet tibi fabula mendax,
Materiam vt credas aliam, furere igne fauillam,
Plurima pro pietate, ſimul concreſcere, ſicq́;
Commiſtum mento flagrare bitumine ſulfur.
Nam poſt exhauſtam Cretam quoq; robore fundit,
Et figulos huic eſſe fidem dein frigoris vſu
Duriciem reuocare ſuam, & conſtringere venas.
Sed ſignum commune leue eſt, atq; irrita cauſſa,
Quæ trepidat, verum tibi certo pignore conſtat.
Nam velut arguti natura eſt æris & ignis
Cum domitum conſtat, eademq́; & robore ſaluo
Vtramq; vt poſsis æris cognoſcere portam:
Haud aliter lapis ille tenet, ſeu forte madentes
Effluit in flammas, ſeu ſit ſecurus ab illis,
Conſeruatq́; notas, nec vultu perdidit ignes.
Quinetiam externam multis color ipſe reſoluit,
Non odor aut leuitas, putris magis ille, magisq́;
Vna operis facies, eadem perq́; omnia terra eſt.
Nec tamen inficior lapides ardeſcere certos,
Interius furere accenſos, hæc propria virtus.
Quin ipſis quædam Siculi cognomina ſaxis
Impoſuêre fricas, etiam ipſo nomine ſignant
Fuſilium eſſe notas, nunquam tamen illa liqueſcunt,
Quamuis materies foueat ſuccoſior intus,
Nec penitus venæ fuerint commiſſa molari.
Quod ſi quis lapidis miratur fuſile robur,
Cogitet obſcuri veriſsima dicta libelli

Heracleti,& ibi nihil inſuperabile gigni,
Omnia quæ rerum naturæ ſemina iacta.
Sed nimium hoc mirum, denſiſsima corpora ſæpe
Et ſolido vicina, tamen compeſcimus igni.
Non animos æris flammis ſuccumbere cernis?
Lenticiem plumbi non exuit, ipſaq́; ferri
Materies prædura, tamen ſubuertitur igni,
Spiſſaq́; ſuſpenſis fornacibus aurea ſaxa
Exudant precium, quædam fortaſſe profundo
Incomperta iacent, ſimiliq́; obnoxia ſorti.
Nec locus ingenio eſt, oculi te iudice vincent.
Nec lapis ille riget perculſus, & ignibus obſtat,
Si paruis torrere velis, cœloq́; patenti
Candentem, preſſumq́; agedum fornace coërce.
Nec ſufferre poteſt, nec ſæuum durat in hoſtem,
Vincitur, & ſoluit vires, captusq́; liqueſcit.
Quæ maiora putas autem tormenta moueri
Poſſe manu? quæ tanta putas incendia noſtris
Suſtentare opibus, quantis fornacibus Aetna
Vritur, & ſacro nunquam non fertilis igne?
Sed non qui noſtro feruet moderatior vſu,
Sed cœlo propior, vel quali Iuppiter ipſe
Armatus flamma eſt, his viribus additus ingens
Spiritus aſtrictis eliſus faucibus, vt quum
Fabriles operas rudibus contendere maſsis
Feſtinant, ignes quatiunt, folleſq́; trementes
Exanimant, preſſoq́; inſtigant agmine ventos,
Hæc operis fama eſt, ſic nobilis vritur Aetna.
Terra foraminibus vires trahit, vrget in arctum,

Spiritus incendi viuit per maxima ſaxa.
Magnificas laudes, operoſaq́; viſere templa
Diuitijs hominum, aut ſera memorare vetuſta
Traduce materia, & terris per proxima vatis
Currimus; atq; auidi veteris mendacia famæ
Eruimus, cunctasq́; libet percurrere gentes.
Nunc iuuat Ogygijs circundata mœnia Thebis,
Cernereq́; & fratres, ille impiger, ille canorus
Condere felices alineo interſerit æuo,
Inuitata pio nunc carmina ſaxa, lyraq́;,
Nunc gemina ex vno fumantia ſaxa vapore
Miramur, ſeptemq́; duces, raptumq́; profundo.
Detinet Eurotas illic & ſparſa Lycurgi:
Et ſacet in bellum numerus ſua turba recenti.
Nunc hic Cecropiæ varijs ſpectantur Athenæ
Carminibus, gaudentq́; ſui victrice Minerua,
Excidit hic reduci quondam tibi perfide Theſeu,
Candida ſollicito permittere vela parenti.
Tu quoq; Athenarum carmen tam nobile ſidus
Erigone ſedes veſtra Amphiona canoris
Euocat in ſiluis, & tu ſoror hoſpita tectis
Acciperis: ſolis Tereus ferus exulat agris.
Miramur Troiæ cineres, & flebile victis (mum
Pergamon, extinctosq́; ſuos Phrygas. Hectora pri-
Conſpicimus magni tumulum ducis, hic & Achilles
Impiger, & victu magni iacet Hectoris vltor.
Quinetiam Graiæ fixos tenuere tabellæ,
Signaúe, nunc Paphiæ rorantes parte capilli,
Sub truce nunc parui ludentes Colchide nati,

Nunc triſtes circa ſubiecta altaria ceruæ,
Velatusq́; pater, nunc gloria viua minoris:
Quinetiam ille manus operum, turbæq; morantem
Has viſenda putas terræ dubiusq́; marisq́;?
Artificis naturæ ingens opus aſpice, nulla
Cum tanta humanis Phœbus ſpectacula cernes,
Præcipueq́; vigil feruens, cum Sirius ardens
Inſequitur miranda tamen ſua fabula montem:
Nec minus ille pius, quanquam ſors nobilis ignis.
Nam quando ruptis excanduit Aetna cauernis,
Et velut euerſis penitus fornacibus ignes,
Et vecta in longum rapidis feruoribus vnda,
Haud aliter ſæuo, quam cum Ioue fulgurat æther,
Et nitidum obſcura cœlum caligine torquet.
Ardebant aruis ſegetes, & millia cultu
Iugera cum dominis, ſiluæ, collesq́; virentes.
Vix tum caſtra putant hoſtem mouiſſe, tremebant,
Et iam finitimæ portas euaſerat vrbis.
Tum verò, vt cuiq; eſt animus, viresq́; rapina,
Tutari conantur opes, gemit ille ſub auro:
Colligit ille arma, & ſtulta ceruice reponit:
Defectum raptis illum ſua carmina tardant,
Hic velox nimium properat ſub pondere pauper:
Et quodcunq; fuit cari, fugit ipſe ſub illo.
Sed non incolumis dominum ſua præda ſecuta eſt.
Cunctantes vorat ignis, & vndiq; torret auaros,
Conſequitur fugiſſe ratos, & præmia captis
Concrepat, ac nullis parſura incendia paſcunt,
Vel ſolis parſura dis: namq; optima proles

Amphion

Amphion, fraterq́ pari ſub munere fortes,
Cum iam vicinis ſtreperent incendia tectis,
Aſpiciunt pigrumq́ patrem, matremq́ ſenemq́,
Heu heu defeſſos poſuiſſe in limine membra,
Parcite auara manus, dites attollite prædas,
Illis ditiæ ſolæ materq́ paterq́.
Hanc rapiunt prædam, mediumq́ exire per ignem
Ipſo dante fidem properant: ô maxima rerum,
Et merito pietas homini tutiſsima virtus.
Erubuêre pios iuuenes attingere flammæ,
Et quacunq́ ferunt illi veſtigia, cedunt.
Felix illa dies, illa eſt innoxia terræ,
Dextra ſæua tenent, leuaq́ incendia feruent.
Ille per obliquos igneis, fraterq́ triumphans
Tutus vterq́ pio ſub pondere ſufficit illa,
Et circa geminos auidus ſibi temperat ignis.
Incolumes abeunt tandem, & ſua numina ſecum
Salua ferunt, illos mirantur carmina vatum,
Illeq́ ſe poſuit claro ſub nomine Ditis.
Nec ſanctos iuuenes attingunt ſordida fata,
Sed verè ceſſere domus, & iura piorum.

COPA.

COPA *Syriſca caput Graia redimita mitella,*
Criſpum ſub crotalo docta mouere latus,
Ebria famoſa ſaltat laſciua taberna,
Ad cubitum raucos excutiens calamos.
Quid iuuat æſtiuo defeſſum puluere abeſſe,
Quam potius bibulo decubuiſſe toro?

Sunt copæ, calices, ſcyathi, roſa, tibia, chordæ,
Triclinia vmbroſis frigida arundinibus.
Eſt & Mænalio quæ garrit dulce ſub antro,
Ruſtica paſtoris fiſtula more ſonans.
Eſt & vappa cado nuper diffuſa picato,
Eſt ſtrepitans rauco murmure riuus aquæ.
Sunt etiam croceo violæ de flore corollæ,
Sertaq́; purpurea lutea miſta roſa,
Et quæ virgineo libata Achelois ab amne
Lilia vimineis attulit in calathis.
Sunt & caſeoli, quos iuncea fiſcina ſiccat,
Sunt autumnali cerea pruna die.
Caſtaneæq́; nuces, & ſuaue rubentia mala,
Eſt hic munda Ceres, eſt amor, eſt Bromius.
Sunt & mora cruenta, & lentis vua racemis,
Et pendens iunco cœruleus cucumis.
Eſt tuguri cuſtos armatus falce ſaligna,
Sed non & vaſto eſt inguine terribilis.
Huc Alibida veni, feſſus iam ſudat aſellus,
Parce illi, veſtrum delicium eſt aſinus.
Nunc cantu crebro rumpunt arbuſta cicadæ,
Nunc vere in gelida ſede lacerta ſedet.
Si ſapis æſtiuo recubans nunc prolue vitro,
Seu vis cryſtallo ferre nouos calices.
Eia age pampinea feſſus requieſce ſub vmbra,
Et grauidum roſeo necte caput ſtrophio.
Candida formoſæ decerpens ora puellæ,
Ah pereat cui ſunt priſca ſupercilia.
Quid cineri ingrato ſeruas bene olentia ſerta?

Anne coronato vis lapide iſta tegi?
Pone merum & talos, pereat qui craſtina curat,
Mors aurem vellens, viuite, ait, venio.

LAVDES HORTVLI.

ADESTE *Muſæ, maximi proles Iouis,*
Laudem feracis prædicemus hortuli.
Hortus ſalubres corpori præbet cibos,
Varioſq́; cultus ſæpe cultori refert:
Olus ſuaue, multiplex herbæ genus,
Vuas nitentes, atq́; fœtus arborum.
Non deſit hortis & voluptas maxima,
Multiſq́; commiſta eſt modis iucunditas.
Aquæ ſtrepentis vitreuſq́; ambit liquor,
Sulcoq́; ductus irrigat riuus ſata.
Flores niteſcunt diſcolore gramine,
Pinguntq́; terras gemmeis honoribus.
Apes ſuſurro murmurant gratæ leui,
Cum ſumma florum, vel nouos rores legunt.
Fœcunda vitis coniuges vlmos grauat,
Textaſq́; inumbrat pampinis harundines.
Opaca præbent arbores vmbracula,
Prohibentq́; denſis feruidum ſolem comis.
Aues canoros garrulæ fundunt ſonos,
Et ſemper auras cantibus mulcent ſuis.
Oblectat hortus, aduocat, paſcit, tenet,
Animoq́; mœſto demit angores graues,
Membris vigorem reddit, & viſus capit,

Refert labori pleniorem gratiam.
Tribuit colenti multiforme gaudium,

DE VINO ET VENERE.

NEc *Veneris, nec tu Vini capiaris amore,*
Vno namq; modo vina Venuſq; nocent.
Vt Venus eneruat vires, ſic copia vini,
Et tentat greſſus, debilitatq; pedes.
Multos cæcus amor cogit ſecreta fateri,
Arcanum demens detegit ebrietas.
Bellum ſæpe petit ferus exitiale Cupido,
Sæpe manus itidem Bacchus ad arma vocat.
Perdidit horrendo Troiam Venus improba bello;
Et Lapithas bello perdis Iacche graui.
Deniq; cum mentes hominum furiârit vterq;,
Et pudor, & probitas, & metus omnis abeſt.
Compedibus Venerem, vinclis conſtringe Lyæum,
Ne te muneribus lædat vterq; ſuis.
Vina ſitim ſedant, natis Venus alma creandis,
Sed fines horum tranſiluiſſe nocet.

DE LIVORE.

LIVOR *tabificum malis venenum,*
Intactis vorat oſsibus medullas,
Et totum bibit artubus cruorem,
Quo quiſq; furit, inuidetq; ſorti,
Quod debet, ſi pœna ſemper ipſe eſt.
Teſtatur gemitu graues dolores.

Suſpirat

Suſpirat, gemit, incutitq́; dentes.
Sulat frigidus intuens, quod odit.
Effundit mala lingua virus atrum.
Pallor terribilis genas colorat,
Infelix macies renudat oſſa.
Non lux, non cibus eſt ſuauis illi,
Nec potus iuuat, aut ſapor Lyæi,
Nec ſi pocula Iupiter propinet,
Atq; hæc porrigat, & miniſtret Hebe,
Aut tradat Ganymedes ipſe nectar.
Non ſomnum capit, aut quieſcit vnquam,
Torquet viſcera carnifex cruentus,
Veſanus tacitos mouet furores.
Intentans animo faces Erinnys
Lethalis, Tityiq́; vultur intus
Qui ſemper lacerat, comeſtq́; mentem.
Viuit pectore ſub dolente vulnus,
Quod Chironia nec manus leuaret,
Nec Phœbus, ſobolesúe clara Phœbi.

DE CANTU SIRENUM.

SIRENES varios cantus Acheloia proles,
Et ſolitæ miſeros ore ciere modos.
Illarum voces, illarum Muſa mouebat
Omnia, quæ Thymele carmina dulcis amat.
Quod tuba, quod litui, quod cornua rauca querun-
Quódq́; foraminibus tibia mille ſonat: (tur,
Quodq́; leues calami, quod ſuauis cantat Aëdon,
Quod lyra, quod citharæ, quo dmoribundus olor.

Illectos nautas dulci modulamine vocis,
Mergebant auidæ fluctibus Ionijs.
Sanguine Siſyphio generatus magnus Vlyſſes,
Se, & tutos ſolita præſtitit arte ſuos.
Illeuit cera ſociorum callidus aures,
Atq; ſuas vinclis præbuit ipſe manus.
Tranſilijt ſcopulos, & inhoſpita littora claßis,
Illæ præcipites deſiluêre freto.
Sic blandas vocisq; notas, & carmina vicit,
Sic tandem exitio monſtra canora dedit.

DE NATALI DIE.

CLARVS *inoffenſo procedat lumine Titan,*
Lætificusq; dies eat omnibus æthere puro:
Voſq; ſimul iuuenes animis & voce fauentes
Concelebrate diem votis felicibus almum,
Proſper vt is ſemper redeat, vatiq; quotannis
Aſmenidæ referant alacres ſua munera nati.

DE ORPHEO.

T*Hreicius quondam vates fide creditur canora,*
Mouiſſe ſenſus acrium ferarum,
*Atq; amnes tenuiſſe vagos,**
Et ſurda cantu concitaſſe ſaxa,
Suauißimoq; modo teſtudinis, arbores ſecutæ
Vmbram feruntur præbuiſſe Vati.
Sed placidis hominum dictis fera corda mitigauit,
Doctaq; victam voce temperauit,

Iuſticiam

Iuſticiam docuit, cœtu quoq; congregauit vno,
Moreſq; agreſtes expoluit Orpheus.

AD VENEREM.

SI mihi ſuſceptum fuerit decurrere munus
O Paphon, ô ſedes quæ colis Idalias,
Troius Aeneas Romana per oppida, digno
Iam tandem vt tecum carmine vectus eat:
Non ego thure modo, aut picta tua templa tabella
Ornabo, & puris ſerta feram manibus.
Corniger hos aries humilis, & maxima taurus
Victima, ſacratos tinget honore focos.
Marmoreusq; tibi, te digne coloribus ales
In morem picta ſtabit Amor pharetra.
Adſis ô Cytherea: tuus te Cæſar Olympo,
Et Surrentini littoris ora vocat.

DE SEIPSO.

MEllifluum quiſquis Romanũ neſcit Homerum
Me legat, & lectum credat vtrunq; ſibi.
Illius immenſos miratur Græcia campos,
At minor eſt nobis, ſed bene cultus ager.
Non miles, paſtor, curuus non deſit arator,
Hæc Graijs conſtant ſingula, trina mihi.

DE LITERA Y.

LITE-

LITERA Pythagoræ diſcrimine ſecta bicorni
Humanæ vitæ ſpecimen præferre videtur.
Nam via virtutis dextrum petit ardua collem,
Difficilemq; aditum primum ſpectantibus offert,
Sed requiem præbet feſſis in vertice ſummo.
Molle oſtentat iter via lata, ſed vltima meta
Præcipitat captos, voluitq; per ardua ſaxa.
Quiſquis enim duros caſus virtutis amore
Vicerit, ille ſibi laudemq; decusq; parabit:
At qui deſidiam, luxumq; ſequetur inertem,
Dum fugit oppoſitos incauta mente labores,
Turpis inopsq; ſimul miſerabile tranſigit æuum.

VIR BONVS.

VIR bonus & ſapiens, qualẽ vix repperit vnũ
Millibus è cunctis hominum conſultus Apollo,
Index ipſe ſui, totum ſe explorat ad vnguem.
Quid proceres, vaniq; leuis quid opinio vulgi,
Securus: mundi inſtar habens, teres atq; rotundus,
Externæ ne quid labis per leuia ſidat.
Ille, dies quam longus erit ſub ſidere cancri,
Quantaq; nox tropico ſe porrigit in capricorno,
Cogitat, & iuſto trutinæ ſe examine penſat,
Ne quid hiet, ne quis protuberet angulus, æquis
Partibus vt coëat, nil vt deliret amuſſis.
Sit ſolidum quodcunq; ſubeſt, nec inania ſubtus
Indicet admotus digitis pellentibus ictus.
Non prius in dulcem declinat lumina ſomnum,

Omnia quàm longi reputauerit acta diei.
Quo prætergreſſus? quid geſtum in tempore, quid nō?
Cur iſti facto decus affuit, aut ratio illi?
Quid mihi præteritum? cur hæc ſententia ſedit,
Quam melius mutare fuit? miſeratus egentem,
Cur aliquem fracta perſenſi mente dolorem?
Quod voluit, quod nolle bonum foret? vtile honeſto
Cur malus antetuli? num dicto, aut denique vultu
Perſtrictus quiſquam? cur me natura magis, quàm
Diſciplina trahit? ſic dicta & facta per omnia
Ingrediens, ortuque & veſpere cuncta reuoluens
Offenſus prauis, dat palmam & præmia rectis.

Eſt, & Non: Ναὶ καὶ οὐχί.

Eſt, & Non, cuncti monoſyllaba nota frequentāt
His demtis, nihil eſt hominū, quod ſermo volu-
Omnia in his, & ab his ſunt omnia, ſiue negoci, (tet.
Siue oci quicquam eſt, ſeu turbæ, ſiue quietis,
Alterutro, pariter nonnunquam, ſæpe ſeorſim
Obſiſtunt ſtudijs, vt mores ingeniumque,
Vel faciles, vel difficiles contentio nacta eſt.
Si conſentitur, mora nulla interuenit, eſt, eſt:
Sin controuerſa eſt, diſſenſio ſubijciet, non.
Hinc fora diſſultant clamoribus, hinc furioſi
Iurgia ſunt circi, cuneati hinc læta theatri
Seditio, & tales agitat quoque curia lites.
Coniugia & nati cum patribus iſta quietis
Verba ferunt ſtudijs, ſalua pietate loquentes.

Hinc

Hinc etiam placidis ſchola conſona diſciplinis,
Dogmaticas agitat placido certamine lites.
Hinc omnis certat Dialectica turba ſophorum.
Eſt lux, eſtne dies? ergo non conuenit iſtuc.
Nam facibus multis, aut fulguribus quoties lux
Eſt nocturna homini, non eſt lux iſta diei.
Eſt & non igitur, quoties lucem eſſe fatendum eſt,
Sed non eſſe diem, mille hinc certamina ſurgunt.
Hinc pauci, multi quoq; talia commeditantes
Murmure concluſo rabioſa ſilentia rodunt.
Qualis vita hominū? duo quā monoſyllaba verſant.

DE AETATIBVS ANIMALIVM.

TEr *binos, deciesq́; nouem ſuper exit in annos*
Iuſta ſeneſcentum, quos implet vita virorum.
Hos nouies ſuperat viuendo garrula cornix,
Et quater egreditur cornicis ſecula ceruus.
Alipedem ceruum ter vincit coruus, & illum
Multiplicat nouies Phœnix reparabilis ales.
Quam vos perpetuo decies præuertitis æuo,
Nymphæ Hamadriades, quarū longiſſima vita eſt.
Hi cohibent ignes viuacia fata animantum,
Cætera ſecreti nouit deus arbiter æui.
Tempora quæ Stilbon, voluat quæ ſecula Phænon,
Quos Pyrois habeat, quos Iuppiter igne benigno
Circuitus, quali properet Venus alma recurſu,
Qui Phœben, quanti maneant Titana labores,

Donec

Donec conſumto, magnus qui dicitur, anno
Rurſus in antiquum veniant vaga ſidera curſum,
Qualia diſpoſiti ſteterant ab origine mundi.

DE LVDO MONOSTICHA.

SPERNE *lucrum, vexat mentes veſana libido,*
Fraude carete graues, ignari credite doctis.
Luſuri nummos, animos quoq; ponere debent.
Pone malas, quoties ludendo vinceris, iras.
Ludite ſecuri quibus eſt æs ſemper in arca.
Si quis habet nummos veniens, exibit inanis.
Luſori cupido ſemper grauis exitus inſtat.
Sancta probis pax eſt, iraſci deſine victus,
Nullus vbiq; poteſt felici ludere dextra.
**Tinnitio, furijs ego ſum tribus addita quarta.*
Flecte truces animos, vt verè ludere poſſis.
Ponite maturè bellum precor, iraq; ceſſet.

DE AERVMNIS HERCVLIS.

PRIMA *Cleonei tolerata ærumna leonis.*
Proxima Lernæā ferro & face contudit hydrā.
Mox Erimantheum vis tertia perculit aprum.
Aeripedis quarto tulit aurea cornua cerui.
Stymphalidas pepulit volucres diſcrimine quinto.
Threiciam ſexto ſpoliauit Amazona baltheo.

Septima

Septima in Augiæ ſtabulis imperſa laboris.
Octaua expulſo numeratur adorea tauro.
In Diomedeis victoria nona quadrigis.
Geryone extincto decimam dat Iberia palmam.
Vndecimum mala Heſperidum diſtracta triumphũ.
Cerberus extremi ſuprema eſt meta laboris.

DE EISDEM.

COmpreßit Nemeæ primum virtute leonem.
Extincta eſt anguis, quæ pullulat Hydra ſecũ-da.
Tertius euictus ſus eſt Erymantius ingens.
Cornibus auratis ceruam necat ordine quarto.
Deÿcit horriſono quinto Stymphalidas arcu.
Abſtulit Hippolytæ ſexto ſua vincula victæ.
Septimus Augiæ ſtabulum labor egerit vndis.
Octauo domuit magno luctamine taurum.
Tum Diomedis equos nono cum rege peremit.
Geryonem decimo triplici cum corpore vicit.
Vndecimo abſtractus vidit noua Cerberus aſtra.
Poſtremo Heſperidum victor tulit aurea mala.

DE MVSARVM INVENTIS.

CLIO geſta canens, tranſacti tempora reddit.
Melpomene tragico proclamat mœſta boatu.
Comica laſciuo gaudet ſermone Thalia.
Dulciloquis calamos Euterpe flatibus vrget.
Terpſichore affectus citharis mouet, imperat, auget.

Plectra

Plectra gerens Erato ſaltat pede, carmine, vultu.
Carmina Calliope libris heroica mandat.
Vranieq́ poli motus ſcrutatur, & aſtra.
Signat cuncta manu, loquitur Polymnia geſtu.
Mentis Apollineæ vis has mouet vndiq; Muſas,
In medio reſidens complectitur omnia Phœbus.

DISTICHA DE IMAGINE IN AQVIS.

RED*ditur effigies liquida cernentis in vnda,*
Qualis in aduerſo ſpeculorum cernitur orbe.
FORMAM *pura refert oculis ſpectantibus vnda,*
Obiecti qualis ſpeculi fulgore videtur. (rum,
FONTIS *aquæ reddunt ſimulacra imitantia ve-*
Qualia leue refert ſpeculi, cum cernimus, æquor.
EXPRIMIT *oppoſitas immobilis vnda figuras,*
Leuati quales ſpeculi nitor ipſe remittit.
APPARET *mendax illimi fonte figura,*
Qualem reiectat ſpeculi nitidiſſimus orbis.
VNDA *quieta refert alto de gurgite formas,*
Ac veluti ſpeculum nitido ſplendore coruſcans.
SPECTANTIS *faciẽ mundiſſimus aſſimilat fons,*
Sicut in oppoſito ſpeculi ſolet æquore cerni.
FORMA *repercuſſus liquidarum fingit aquarum,*
Quales purifico ſpeculorum ex orbe reducit.
FONTI*bus in liquidis ſimplex generatur imago,*
Vt ſolet à ſpeculo facies ſplendore referri.
EFFI*gies liquido reſplendet ab æquore fontis,*

A ſpeculo qualis ſimulatrix vmbra reſultat.
EFFINGIT *ſpecies puriſsimus humor aquarum,*
Plana velut ſpeculi viuas imitantia formas.
FONTE *repulſatur depicta tuentis imago,*
Ceu leui in ſpeculo ſolet apparere figura.

DE AMNE GLACIE CONCRETO, DISTICHA.

QVA *ratis egit iter iuncto boue plauſtra trahũtur,*
Poſtquam triſtis hyems frigore iunxit aquas.
SV *stinet vnda rotam, patulæ modo peruia puppi,*
Vt concreta gelu marmoris inſtar habet.
QVAS *modo plauſtra premũt vndas, ratis ante ſecabat,*
Poſtquam brumali diriguere gelu.
VNDA *rotam patitur, celerem nunc paſſa carinã,*
In glaciem ſolidam verſus vt amnis abit.
QVæ *ſolita eſt ferre vnda rates fit peruia plauſtris,*
Vt ſtetit in glaciem marmore verſa nouo.
SEMI*ta fit plauſtro, qua puppis adunca cucurrit,*
Poſtquam frigoribus bruma coëgit aquas.
ORBI*ta ſignat iter modo qua cauus alueus exit,*
Strinxit aquas tenues vt glacialis hyems.
AMNIS *iter plauſtro dat, qui dedit ante carinæ,*
Duruit vt ventis vnda, fit apta rotis.
PLA*uſtra boues ducunt, qua remis acta carina eſt,*
Poſtquam diriguit craſſus in amne liquor.
VNDA *capax ratium, plauſtris iter algida præbet,*
Frigoribus ſæuis vt ſtetit amnis iners.

PLAV-

PLAVſtra viam carpunt, qua puppes ire ſolebant,
Frigidus vt Boreas obſtupefecit aquas.

DE IRIDE TRISTICHA.

THAVmantis proles, varianti veſte figuras
Multicolor, picto per nubila deuolat arcu,
Iris, & inſigni decorat curuamine cœlum.
CVM ſol ardentes radios in nubila iecit,
Cum ſol horrifico nimbos fulgore repleuit,
Apparet varijs diſtincta coloribus Iris.
CLARA ſub ætherei fulget Thaumantia proles
Nubibus, vt radijs pluuium ſol attigit imbrem,
Et picturato cœlum velamine cingit.
DISCOLOR ætherijs apparet nubibus Iris,
Poſtquam flammiferum rapuerunt nubila ſolem,
Et cœlum varijs miranda coloribus ornat.
VMBRIFERas nubes radijs, vbi contigerit ſol,
Luce ſub aduerſa varios iacit vnda colores,
Dicitur hæc iris picto ſpectantibus arcu.
DVM nubes radijs tetigit fulgentibus atras
Phœbus, & aduerſo lumen reſplenduit imbri,
Tunc Iris vario circundat nubila cinctu.
MIRIFICO nubes ambit Thaumante creata,
Quas cum ex aduerſo tetigit rota fulgida ſolis,
Tunc iacit inſignes per nubila denſa colores.
NVNCIA Iunonis vario decorata colore,
Aethera nubificum complectitur orbe decoro,
Cum Phœbus radios in nubem iecit aquoſam.

NVBILA cum Phœbus perfudit lumine claro,
Tum fit vt humor aquæ ſuffulgeat, atq; colores
Sub varia ſpecie iaciat mirabilis arcus.
CVM radijs imbres, & aquarum pendulus humor
Frangitur, apparet, quam Græcia nominat, Iris,
Multorum inſignis vario ſplendore colorum.
IRIS habet varios ſubiecta luce colores:
Nubicolorem Irim natam Thaumante creat ſol,
Cum pepulit radijs obſtantia nubila claris.
LVCE repentina cum ſol repleuit aquoſas
Aduerſus nubes, effulget protinus Iris,
Picta veſte decens, & multicoloribus alis,
SOLE repercuſſis apparet nubibus Iris.

TETRASTICHA DE QVATVOR TEMPO-ribus anni.

VERE ſinum tellus aperit, floreſq; miniſtrat.
Tẽpora ſolis ager meſſes fert pinguis opimas.
Fœcundos autumne lacus de vitibus imples.
Amnis hyems glacie currentes alligat vndas.
FRIGORIBUS pulſis nitidum Ver æthera mulcet.
Scindit agros æſtas Phœbeis ignibus ardens.
Autumno dat hyems miſtum vicina teporem.
Albentes hæc durat aquas, & flumina nectit.
VER pingit vario gemmantia prata colore.
Ignea veſtit agros culmis cerealibus æſtas.
Vitibus autumnus turgentes detrahit vuas.
Frigidus hyberna grauidus niue nubibus æther.

VERE

[Handwritten marginal note] Ovid: Poma dat Autumnus, formosa est messibus æstas. Ver præbet flores, igne levatur hiems.

VERE Venus gaudet florentibus aurea ſertis.
Flaua Ceres æſtatis habet ſua tempore regna.
Vinifero autumno ſumma eſt tibi Bacche poteſtas.
Imperium ſæuis hyberno tempore ventis.
VERE grauis fundit tellus cum florib. herbas.
Frugiferas aruis fert æſtas torrida meſſes.
Pomifer autumnus tenero dat palmite fructum.
Nox hyeme hybernis albeſcit operta pruinis.
VERE nouo lætis decorantur floribus arua.
Et riget æſtiuis hirſutus campus ariſtis.
Labra per autumnum muſto ſpumantia feruent.
Deponunt frondes hyemali frigore ſyluæ.
VER placidum vario nectit de flore coronas.
Spicea ſerta gerit calidiſsima ſolibus æſtas.
Temporaq́ autumno cingunt tua Bacche racemis.
Triſtis hyems montes niueo velamine veſtit.
VER agrum nitidū gemmis ſtellantibus ornat.
At feruens æſtas pinguiſsima frugibus arua.
Mox autumnali redolet vindemia fœtu.
Fronde nemus male nudat hyems, amneſq́ rigeſcūt
PVRPVREOS flores humus effert Vere comanti.
At Cereris donis horreſcunt arua per æſtum.
Bacche tuo tempus fluit autumniq́ liquore.
Obtegitur tellus per frigora veſte niuali.
VERE tepet picto Zephyris ſpirantibus aër.
Concreſcunt celeres æſtiuis ignibus amnes.
Temperies autumne fluit tua nectare dulci.
Perq́ hyemem lentus cœlo nimis aduolat imber.
VERIS honos tepidi floret, vere omnia rident.

Arua ſub æſtiuis vndant torrentia labris.
Vite coronatas Autumnus degrauat vlmos.
Decutit ipſe rigor ſiluis hyemalis honorem.
FLORE *ſolum vario depingit odoriferum Ver,*
Falciferamq́; deam meſſes remorantur in æſtu.
Dat muſto grauidas autumnus pomifer vuas.
Sithonia glacialis hyems niue cana ſeneſcit.

DE ORTV SOLIS TETRASTICHA.

AVRORA *Oceanum croceo velamine fulgens*
Liquerat, & bijugis vecta rubebat equis;
Luce polum nitida perſudit candidus orbis,
Et clarum emicuit ſole oriente iubar.
ROSCIDA *puniceo Pallantias exit amictu,*
Aſtrigerum inficiens luce oriente polum:
Sol inſigne caput radiorum ardente corona
Promit ab æquoreis Tethyos ortus aquis.
EXTVLIT *Oceano caput aureus igniferum Sol,*
Fugerunt toto protinus aſtra polo:
Conceſſêre deo tenebræ, rebusq́; colores
Lux iterum cunctis reddidit alma ſuos.
TITHONIq́; *iubar roſeo ſub lumine coniunx*
Inficit & cœlum Lutea ſiderum:
Cum Sol igniferos currus è gurgite magno
Suſtulit, & claris aſtra fugauit equis.
NOX *abit aſtrifero velamine cincta micanti,*
Et redigit ſtellas, exoriturq́; dies:
Emicat Oceano Phœbi rota clara relicto,

Illuſtrata nitent lumine cuncta ſuo.
AVREA fulgebat roſeis aurora capillis,
Et matutino rore madebat humus:
Tethyos vnda vago cum proſilit æquore Titan,
Flammiferos vultus ore micante ferens.
EXORITVR Phœbus perfundens luce nitenti
Et maria & terras ſtelliferumq́ polum:
Aſtraq́ ceſſerunt fulgentia crinibus aureis,
Et nox ſidereas occulit atra faces:
SOL oriens, curſusq́ ſuos è gurgite tollens,
Oceano claro reddidit orbe diem,
Flammiferumq́ iubar terraq́ poloq́ reduxit,
Et pepulit radijs aſtra repentè ſuis.
MEMNONIS vt genitrix infecerat humida cœlum,
Et roſeis manibus ſidera diſpulerat:
Phœbus Atlanteis è fluctibus aureus orbem
Suſtulit igniferum, luxq́ dieſq́ redit.
PRAEVIA flammiferi curſus aurora ſedebat,
Extuleratq́ alto gurgite Phœbus equos:
Noctiuagoſq́ ſimul radijs flagrantibus ignes
Depulerat cœlo, reddideratq́ diem.
VIX aurora ſuo rubefecerat æthera curru,
Summaq́ canebat roribus herba nouis:
Proſilit è medijs candens rota Tethyos vndis,
Et vaga ceſſerunt ſidera ſolis equis.
SVRGIT ab Oceano Tithoni fulgida coniunx,
Et veſte ab roſea ſubluit ipſa pedes:
Tum Phœbus radijs rutilum fulgentibus orbem
Depulit è tenebris, noxq́ peracta fuit.

DE SIGNIS COELESTIBVS HEXASTICHA.

PRimus adeſt Aries, Tauruſq; inſignibus auro
Cornibus, & Fratres, & Cancer aquatile ſignũ,
Tum Leo terribilis veniens, atq; innuba Virgo,
Libra ſubit, caudaq; Animal, quod dirigit ictum,
Armatuſq; arcu Chiron, & corniger Hircus,
Fuſor aquæ ſimul, & fulgenti Piſcis in auro.

PRODItor eſt Helles, & proditor Europæus,
Et gemini iuuenes, & preſſus ab Hercule Cancer,
Horrenduſq; Leo ſequitur cum Virgine ſancta,
Libraq; lance pari, & violentus acumine Cauda,
Inde Sagittiferi facies ſenis, & Capricornus,
Et qui portat aquam Puer vrniger, & duo Piſces.

SIgnorum princeps Aries, & Taurus, & vnà
Tyndaridæ iuuenes, & feruida brachia Cancri,
Herculeuſq; Leo, Nemeæ pauor, almaq; Virgo,
Libra iugo æquali pendens, & Scorpius acer,
Centauruſq; ſenex Chiron, & cornua Capri,
Et Iuuenis geſtator aquæ, Piſceſq; ſupremi.

CORniger aſtrorum ductor, Tauruſq; ſecundus,
Tum ſidus Geminum, & Cancri gemmantis imago,
Truxq; Leo, & Virgo, quæ ſpicea munera geſtat,
Et Libram, quam Cæſar habet, Chelæq; minaces,
Atq; arcu Pollens, & ſalſi gurgitis Hircus,
Vrnaq; nimbiferi, Piſciſq; nouiſſima forma.

DVX aries, & frons Tauri metuenda minacis,
Et Ledæ ſoboles, & Cancri torridus ignis,

Terri-

Terribiliſq́; Leo, ſpecies quoque Virginis almæ,
Momentumq́; ſequens, caudaq́; Timendus adunca,
Hinc Tendens arcum, liquidi Caper æquoris inde,
Troianuſq́; Puer, geminiq́; ſub æthere Piſces.

NVBIG*enū iuuenū vector, Tauriq́; trucis frons,*
Et Proles duplex Iouis, & Nepa torrida flammis,
Aeſtifer inde Leo iuſta cum Virgine fulgens,
Quam ſequitur Libra, & violenta cuſpide Sæuus,
Semiuir Arcipotens ſubit, & Capricornus aquoſus,
Et cui nomen Aquæ faciunt, Piſceſq́; gemelli.

CORNIG*er inprimis Aries, & corniger alter*
Taurus, item Gemini, ſequitur quos Cancer aduſtus,
Terribiliſq́; Feræ ſpecies, & iuſta Puella,
Libra ſimul, nigrumq́; Ferens in acumine virus,
Centauruſq́; biformis adeſt, pelagiq́; Procellæ,
Atq́; amnem Fundens, & Piſces ſidus aquoſum.

C*ornigeri ductor gregis, Europæ quoq́; vector,*
Et duo Tyndaridæ, tum Cancer ſole peruſtus,
Herculeaq́; manu preſſus Leo, & optima Virgo,
Hinc Trutinæ ſpecies venit, armatuſq́; veneno
Scorpius, atq́; Sagittifer, æquoreiq́; Capri frons,
Quiq́; Vrnam gerit, & Piſces duo ſigna ſub vno.

PRIN*cipium ſignis ouiū Sator, inde Iuuencus,*
Progenies duplex, & aquarum Cancer alumnus,
Preſſa ſub Herculeis manibus fera, iuſtaq́; Virgo,
Libra ſubeſt, caudaq́; Ferens lethale venenum,
Tum geminus Chiron, & Corniger æquoris alti,
Dilectuſq́; Ioui Puer, & duo ſidera Piſces.

D*vx gregis, & placidum pandens, ſubit æthera (Taurus,*

Germaniq́; pares, & Cancro iam comes æſtus,
Atq; Leo primus labor Herculis, & pia Virgo,
Libra comes ſequitur, minitans & Scorpius ictu,
Et qui tela gerit Centaurus, & æquoris Hircus,
Deucalionis aquæ, & Piſcis poſtrema figura.

Velleris aurati fulget pecus, aurea cœlo
Zetus, & Amphion, Cancriq́; figura calentis,
Inſequitur Leo ſæuus, & almæ Virginis aſtrum,
Hinc æquale Iugum, caudaq́; Venenifer vnca,
Centauruſq́; minax arcu, & Neptunia proles,
Quiq́; refundit Aquas, & Piſcis vltimus ordo.

ARGVMENTA LIBRORVM P. VIRG. MAronis.

SVMMA VIRGILII OPERum Monoſticha.

PASTORV̄ muſam vario certamine promit.
Ruris item docilis culturam carmine monſtrat.
Arboribus vitem, prolem quoq; iungit oliuæ,
Paſtorumq́; Palen, & curam tradit equorum.
Tunc apium ſeriem, mellis & dona recenſet.
Aeneas profugus intrat Carthaginis oras.
Conuiuio ſeries narratur Troica belli.
Tertius at complet narrantis in ordine geſta.
Ardet amans Dido fatum ſortita ſupremum.
Quintus habet tumuli varia ſpectacula patris.
Infernos Ditis manes, & regna pererrat.

In Lati-

In Latium Aeneas, Italas ſimul intrat in oras.
Intonat hic bellum tecti de culmine Turnus.
Euryalum & Niſum deflet cum matre iuuentus.
Pallanti exitiũq; & Turni eluditur orſus.
Euanderq́; ſimul multorum funera deflet.
Mecenti interitus canitur poſt funera Lauſi.
Vltaq́; dehinc fertur telo mactata Camilla.
Turni vita fugit infernas mœſta ſub vmbras.

ARGVMENTA XII. LIBRORVM AENEIDOS, Modeſtini Iuriſconſulti,

DECASTICHA.

PRIMI.

VIR *magnus bello, nulli pietate ſecundus*
Aeneas odijs Iunonis preſſus iniquæ,
Italiam quærens Siculis errauit in vndis.
Iactatus tandem Libyæ peruenit ad oras,
Ignarusq́; loci fido comitatus Achate,
Indicio matris, regnum cognouit Eliſæ.
Quinetiam nebula ſeptus peruertit ad vrbem,
Abreptusq́; vndis ſocios cum claſſe recepit,
Hoſpitioq́; vſus Didonis cuncta benigna,
Excidium Troiæ iuſſus narrare parabat.

SECVNDI.

Conticuêre omnes, tunc ſic fortiſſimus heros
Fata recenſebat Troiæ caſusq́; ſuorum,

Fallaces

Fallaces Graios, ſimulataq́; dona Mineruæ,
Laeontis pœnam, & laxantem clauſtra Sinonem,
Somnum quo monitus, acceperat Hectoris atrum.
Iam flammas cœli, Troum, patriæq́; ruinas,
Et regis Priami fatum miſerabile ſemper,
Impoſitumq́; patrem collo, dextraq́; prehenſum
Aſcanium, fruſtra à tergo comitante Creuſa,
Ereptam hanc fato ſocios in monte repertos.

TERTII.

Poſt euerſa Phrygum regna, eſt fuga cœpta moueri,
Vtq́; ſit in Thracem primo deuectus, ibiq́;
Mœnia condiderit Polydori cæde piata,
Regis & hoſpitium, Phœbi reſponſa canebat,
Cœptum iter in Creten, rurſus noua fata reperta,
Naufragus vt fuerit Strophadas cõpulſus ad vndas,
Inde fugam, iterum enarrat præcepta Celæno,
Liquerit vtq́; Helenum præceptis ordine fatis, (tum,
Supplicem Achæmenidẽ Polyphemo vrgente recep-
Amiſſum patrẽ Drepani, atq́; hinc deinde quietum.

QVARTI.

Et regina graui Veneris iam carpitur igne.
Conſulitur ſoror Anna, placet ſuccumbere amori.
Fiunt ſacra dÿs, onerantur numina donis.
Itur venatum. Veneris clam fœdera iungunt,
Facti fama volat, monitus tunc numine diuum,
Aeneas claſſemq́; fugæ, ſocioſq́; parabat.
Senſit amans Dido precibus conata morari.

Poſt-

Poſtquam fata iubent, nec iam datur vlla facultas,
Conſcenditq́ pyram, dixitq́ nouiſsima verba,
Et vitam infelix multo cum ſanguine fudit.

QVINTI.

Nauigat Aeneas, Siculas defertur ad oras.
Hic manes celebrat patrios, vnà hoſpes Aceſtes.
Ludos ad tumulum faciunt, certamina ponunt.
Prodigium eſt cunctis, ardens allapſa ſagitta.
Iris, anum Beroën habitu mentita ſenili,
Incendit naues, ſubitus quas vindicat imber.
In ſomnis pater Anchiſes quæ bella gerenda,
Quoq́ duce ad manes poßit deſcendere monſtrat.
Tranſcribit matres vrbi, populumq́ volentem,
Et placidum Aeneas Palinurum quærit in vndis.

SEXTI.

Cumas deinde venit, fert hinc reſponſa Sibyllæ.
Miſenum ſepelit, mons ſeruat nomen humati.
Ramum etiam ante Deum placato numine portat.
At vates longæua vnà deſcendit Auernum.
Agnoſcit Palinurum, & ibi ſolatur Eliſam,
Deiphobumq́ videt lacerum crudeliter ora.
Vmbrarum pœnas diſcit narrante Sibylla.
Conuenit Anchiſen, penituſque in valle virenti,
Agnoſcitq́ ſuam prolem, monſtrante parente.
Hæc vbi præcepit, graditur, ſocioſq́ reuiſit.

SEPTIMI.

Hic quoq́ Caietam ſepelit. tum deinde profectus
Laurentum venit, hanc verbis cognouit Iuli
Fatalem terram, menſis en veſcimur, inquit,

Centum

Centum oratores veniam, pacemq́; petentes
Ad regem mittit lectos, tum ſorte Latinum,
Qui cum pace etiam natæ connubia pactus.
Hoc ſorte Alecto Iunonis diſsipat iræ.
Concurrunt dictis, quamuis pia fata repugnent.
Belli cauſſa fuit violatus vulnere ceruus. (tus.
Tum gentes ſociæ arma parant, fremit arma iuuen-

OCTAVI.

Dat belli ſignum Laurenti Turnus ab arce.
Mittitur & magni Venulus Diomedis ad vrbem,
Qui petat auxilium, & doceat quæ cauſſa petendi.
Aeneas diuûm monitis adit Arcada regem
Euandrũ, Arcadiæ profugum, noua regna petentem.
Accipit auxilium, huic natũ & ſocia agmina iungit
Euander, Pallas fatis comes ibat iniquis.
Iamq́; habilis bello, & maternis lætus in armis,
Fataq́; fortunaſq́; ducum, caſusq́; ſuorum
Sortitus clypeo, diuina intentus in arte eſt.

NONI.

Atq; ea diuerſa penitus dum parte geruntur,
Iunonis monitu Turnus feſtinat in hoſtem,
Teucrorum naues, Rutulis iaculantibus ignem,
Nympharum in ſpeciem diuino numine verſæ,
Euryali, & Niſi cœptus fuit exitus impar.
Pugnatur: caſtra Aeneadæ, vallumq́; tuentur.
Audacem Rutulum dat letho pulcer Iulus.
Fit via vi, Turnus Bitiam & Pandaron altum
Deijcit, & totis victor dat funera caſtris,
Iamq; fatigatus recipit ſe in caſtra ſuorum.

DECI-

DECIMI.

Concilium diuis hominum de rebus habetur.
Interea Rutuli portis circum omnibus inſtant.
Aduenit Aeneas multis cum millibus heros.
Mars vocat, & totis in pugnam viribus itur.
Interemit Pallanta potens in prælia Turnus:
Caduntur q́; duces, cadit & ſine nomine vulgus.
Subtrahitur pugna Iunonis numine Turnus.
Aeneas perſtat Mezenti cæde piata,
Et Lauſum inuicta perimit per vulnera dextra,
Mox vltor nati Mezentius occidit ipſe.

VNDECIMI.

Conſtituit Marti ſpoliorum ex hoſte trophæum,
Exanimum q́; patri natum Pallanta remittit.
Iura ſepulturæ tribuit, tempuſq́; Latinis,
Euander patrios affectus edit in vrbe.
Corpora cæſa virûm paßim digeſta cremantur.
Legati referunt Diomeden arma negaſſe,
Drances & Turnus, leges æquante Latino,
Concurrunt dictis, Aeneas imminet vrbi.
Pugnatur, vicunt Troës, cadit icta Camilla,
Deinde duces caſtris donec ceſſere morantur.

DVODECIMI.

Turnus iam fractis aduerſo Marte Latinis,
Semet in arma parat, pacem cupiente Latino.
Fœdus percuditur paſſuris omnia victis.
Hoc Turni Iuturna ſoror confundit, & ambos
In pugnam populos agit, ementita Camertem,
Aeneas volucri tardatur membra ſagitta.

Anxia

Anxia pro nato ſeruauit cura parentis.
Vrbs capitur, vitam laqueo ſibi finit Amata.
Aeneas Turnum campo congreſſus, vtrinq;
Circumfuſa acie, vita ſpoliauit & armis.

ARGVMENTA XII. LIBRORVM AENEIDOS.

PENTESTICHA.

ÆOLVS immittit ventos Iunone precante,
Troianosq; vagos Libycas expellit in oras.
Solatur Venerem dictis pater ipſe dolentem.
Aeneam recipit pulchra Carthagine Dido,
Cui Venus Aſcanij ſub imagine mittit Amorem.

SECVNDI.

Cogitur Aeneas bellorum exponere caſus,
Graiorumq; dolos, & equum, fraudemq; Sinonis,
Exciſamq; vrbem, Priamiq; miſerrima fata,
Vtq; patrem impoſitum forti ceruice per ignes
Extulerit, caramque amiſerit ipſe Creuſam.

TERTII.

Poſt caſum Troiæ fabricata claſſe ſuperſtes
Vela dat Aeneas, Vrbemq; in littore Thraces,
Mox aliam pulſus Crætæis condidit oris.
Cedit & hinc, Helenumq; videt, præceptaq; ſumit,
Aetnæum Cyclopa fugit, ſepelitq; parentem.

QVARTI.

Ardet amore graui Dido, ſoror Annaq; ſuadet
Nubere, iunguntur nimbo cogente ſub antro.

Incu-

Incuſat precibus patrem contemtus Hiarbas.
Nauigat Aeneas iuſſu Iouis: illa dolore
Impatiens, & amore necem ſibi protinus infert.

QVINTI.

In Siculas iterum terras fortuna reducit
Aeneam, tumuloq́ patris perſoluit honorem.
Tum cogit naues incendere Troades Iris.
Troës ibi linquunt ſocios. Venus anxia placat
Neptunum, Somnus Palinurum mergit in vndas.

SEXTI.

Sacratam Phœbo Cumarum fertur in vrbem
Rex Phrygius, vatisq́ petit reſponſa Sibyllæ.
Miſenum ſepelit. poſt hæc adit infera regna:
Congreſſusq́ patri, diſcit genus omne ſuorum,
Quoq́ modo caſus valeat ſuperare futuros.

SEPTIMI.

Tandem deueniunt Laurentia Troës in arua,
Et pace accepta læti noua mœnia condunt.
Nocte ſatam Iuno Furiam vocat: illa Latinos
Inter & Aeneadas bellum ſerit, & ciet arma.
Protinus auxilijs terra inſtruit Itala turmas.

OCTAVI.

Vidit vt Aeneas ſumma vi bella parari,
Arcadas, Euandrumq́ ſenem ſibi fœdere iungit,
Dardanioq́ duci ſociatur Etruria tota.
Arma petit genitrix. dat Mulciber: in clypeoq́
Res pingit Latias, & fortia facta nepotum.

NONI.

Ad Turnum properè Iunonia mittitur Iris,

Infeſtatq́ animos. aciem mouet ille, Phrygasq́
Obſidet : inde igni euerſa eſt Aeneia claſſis.
Euryalus Niſusq́ luunt nece prælia noctis.
Vi turnus potitur caſtris, expellitur inde.

DECIMI.

Placat & vxorem dictis, & iurgia natæ
Iuppiter. auxilijs inſtructus Troius heros
Aduenit: occurrunt populi, atq́ in littore pugnant.
Occidit à Turno Pallas, victorq́ ſuperbus
Aeneæ eripitur : Mezentius interit acer.

VNDECIMI.

Occiſis proprium pars vtraque reddit honorem.
Supplicibus Calidone ſatus negat arma Latinus.
Cum Turno alterno iurgat certamine Drances.
Aeneas equitem præmittit, & obuia virgo
Excipit. extincta Rutuli dant terga camilla.

DVODECIMI.

Troianis Rutuliſq́ placet coniungere fœdus:
Id Rutuli rumpunt. nato Venus alma medetur
Dictamo, Rutuliq́ luunt periuria victi.
Cogitur Aeneæ Dauni concurrere proles.
Pallantea necem miſero dant cingula Turno.

ARGVMENTVM XII. LIBRORVM AENEIDOS. Monoſticha.

ÆNEAS *Primo Libyes appellitur oris.*
Edocet excidium Troiæ, clademq́ Secundus.

Tertius

Tertius à Troia vectos canit æquore Teucros.
Vritur in Quarto Dido, flammasq́; fatetur.
Quintus habet ludos, & claſſem corripit ignis.
Quæruntur Sexto manes, & tartara Ditis.
Septimus Aeneam reddit fatalibus aruis.
Præparat Octauo bellum, & quos mittat in hoſtes.
Nonus habet pugnas, nec adeſt dux ipſe tumultu.
Occidit Aeneæ Decimo Mezentius ira.
Vndecimo victa eſt non æquo Marte Camilla.
Duodecimo Turnus diuinis occidit armis.

MODESTINI IVRISCONSVLTI ARGVmenta in Georgica.

PRIMI.

QVID *faciat lætas ſegetes: quæ ſidera ſeruet*
Agricola, vt facilem terram proſcindat ara-
Semina quo iacienda modo, cultuſq́; locorum (tris:
Edocuit, meſſes magno olim fœnore reddi.

SECVNDI.

Hactenus aruorum cultus, & ſidera cœli:
Pampineas canit inde comas, colleſq́; virentes,
Deſcriptaſq́; locis vites, & dona Lyæi,
Atq; oleæ ramos pomorum ex ordine lectos.

TERTII.

Teq́; Pales, & te Paſtor memorande per orbem,
Et pecorum cultus, & paſcua gramine læta,
Queis habitent armenta locis, ſtabulentur & agni,
Omnia diuino monſtrauit carmine Vates.

QVARTI.

Protinus aërij mellis redolentia regna,
Hyblæas & apes, alueorum & cerea tecta:
Quiq; apibus flores, examina quæq; legenda,
Indicat: humenteſq; fauos, cœleſtia dona.

EPITAPHIA VIRORVM ILLVSTRIVM.

P. VIRGILII MARONIS.

PALLADIVS I.

Conditus hîc ego ſum, cuius modò ruſtica Muſa
Per ſyluas, per rus, venit ad arma virûm.

ASCLEPIADES II.

Tityron, ac ſegetes cecini Maro, & arma virumq;
Mantua me genuit, Parthenope ſepelit.

EVSEBIVS III.

Virgilius iacet hîc, qui paſcua verſibus edit,
Et ruris cultus, & Phrygis arma viri.

POMPELIANVS IIII.

Qui pecudes, qui rura canit, qui prælia vates,
In Calabris moriens, hac requieſcit humo.

MAXIMIANVS V.

Carminibus pecudes, & rus, & bella canendo,
Nomen inextinctum Virgilius meruit.

VITALIS VI.

Mantua mî patria eſt: nomē Maro, carmina ſyluæ:
Ruraq; cum bellis: Parthenope tumulus.

BASILIVS VII.

Qui ſyluas, & agros, qui prælia verſibus ornat,

Mole ſub hac ſitus eſt, ecce, poëta Maro.

ASMODIANVS VIII.

Paſtores, vates ego ſum, cui rura, ducesq;
Carmina ſunt: hic me preßit acerba quies.

VOVIANVS IX.

A ſyluis ad agros, ab agris ad prælia venit:
Muſa Maronis adeſt nobilis ingenio.

EVGENIVS X.

Bucolica expreßi, & ruris præcepta colendi:
Mox cecini pugnas: mortuus hîc habito.

IVLIANVS XI.

Hîc data Virgilio requies, qui carmine dulci,
Et Pana, & ſegetes, & fera bella canit.

HILASIVS XII.

Paſtores cecini, docui qui cultus in agris,
Prælia deſcripſi, contegor hoc tumulo.

EIVSDEM DE VIRGIlij imagine.

Subduxit morti viuax pictura Maronem:
Et quem Parca tulit, reddit imago virum.

IDEM EIVSDEM.

Lucis damna nihil tanto nocuêre poëtæ,
Quem præſentat honos carminis, & plutei.

VIRGILIVS.

Mantua me genuit, Calabri rapuêre: tenet nunc
Parthenope: cecini paſcua, rura, duces.

IN VIRGILIVM.

Triſtia fata tui dum fles in Daphnide Flacci,
Docte Maro, fratrem dijs immortalibus æquas.

IN EVNDEM.

PASTOR, arator, eques, paui, colui, ſuperaui,
Capras, rus, hoſtes, fronde, ligone, manu.

IVPPITER in cœlis, Cæſar regit omnia terris.

TARPEIO quondam conſedit culmine cornix:
Eſt, bene non potuit dicere, dixit, Erit.

INCERTI AVCTORIS.

LITERA rem geſtam loquitur: res ipſa medullā
Verbi, quam viuax mens videt, intus habet.

MORS TRIVM.

SVS, iuuenis, ſerpens, caſum venêre ſub vnum:
Sus iacet ex ictu, pede ſerpens, ille veneno.

ITEM.

ANGuis, aper, iuuenis pereunt, vi, vulnere, morſu:
Hic fremit, ille gemit, ſibilat hic moriens.

ITEM.

SVS, ſerpens, iuuenis, pariter periêre viciſſim:
Dente perit iuuenis, ſerpens pede, porcus ab ictu.

C. IVLII CAESARIS.

Thrax puer, abſtricto glacie dum ludit in Hebro,
Frigore concretas pondere rupit aquas.
Dumq; imæ partes rapido traherentur ab amne,
Abſcidit heu tenerum lubrica teſta caput.
Orba quod inuentum mater, dum conderet vrna:
Hoc peperi flammis, cætera, dixit aquis.

HADRIANI IMP.

Almo, Theon, Thyrſis nati ſub monte Pelori,
Semine diſparili Laurente, Lacone, Sabina:

Vte

Vite Sabina, Lacon ſulco, ſue cognita Laurens.
Thyrſis oues, vitulos Theon egerat, Almo capellas.
Almo puer, iuuenisq́; Theon, ſed Thyrſis ephebus.
Canna Almo, Thyrſis ſtipula, Theon ore melodes.
Nais amat Thyrſin, Glauce Almona, Niſa Theonē:
Niſa roſas, Glauce violas, dat lilia Nais.

EIVSDEM.

Vt belli ſonuêre tubæ, violenta peremit
Hippolyte Theuthram, Lice Donin, Oebalon Alce:
Oebalon enſe, Donin iaculo, Theuthranta ſagitta:
Oebalus ibat equo, curru Donis, ac pede Theuthras:
Oebalus, ilia Theuthras.
Carus Epo Theuthras, Doridi Donis, Oebalus Ida:
Argolicus Theuthras, Marſus Donis, Oebalus arcas.

P. OVIDII NASONIS.

Cum foderet ferro caſtum Lucretia pectus,
Sanguinis & torrens egrederetur, ait:
Procedant teſtes, me non placuiſſe tyranno,
Ante virum ſanguis, ſpiritus ante deos.

INCERTI AVTORIS DE NARCISSO.

Hic eſt ille, ſuis nimium qui credidit vndis,
Narciſſus vero dignus amore puer.
Cernis ab irriguo repetentem gramine ripam:
Vt, per quas periÿt, creſcere poßit aquas.

ACIS.

Acidos hæc cernis montana cacumina buſti,
Aequor & ex imis fluminis ire iugis.

Iſta Cyclopei durant monumenta furoris,
Hic amor, hic dolor eſt, candida Nympha, tuus.
Sed bene, ſi perijt, iacet hac ſub mole ſepultus,
Nomen & exultans vnda perenne vehit.
Sic manet ille quidem, neq; mortuus eſſe feretur,
Vitaq; per liquidas cœrula manat aquas.

NYMPHA POMIGERA.

Poma gerens calathis quos vertice ſuſtinet alto,
Hæc duplici fulcit pondera nympha manu:
Altera deciduæ lapſo velamine pallæ,
Nudato oſtendens lactea poma ſinu.
Hanc videt è Satyris non laſciuiſsimus vnus,
Inque ait intentis Naide luminibus:
Non volo decerptos alieno pollice fructus,
Quæ propria pendent arbore poma volo.

PYTHAGORAS NAVGERII.

Quem toties vixiſſe anima redeunte renatum,
Mutato fama eſt corpore Pythagoram:
Cerne iterum vt docti cœlo generatus Aſylæ
Viuat, & antiquum ſeruet in ore decus.
Dignum aliquid certè voluit, ſic fronte ſerena eſt,
Sic in ſe magno pectore totus abit.
Poſſet & ille altos animi depromere ſenſus,
Sed veteri obſtrictus relligione ſilet.

DE FORTVNA.

O Fortuna potens, quam variabilis
Tantum iuris atrox quæ tibi vendicas?
Euertiſq; bonos, erigis improbos:
Nec ſeruare potes muneribus fidem.

Fu-

Fortuna immeritos auget honoribus:
Fortuna innocuos cladibus afficit.
Iuſtos illa viros pauperie grauat:
Indignos eadem diuitijs beat.
Hæc aufert iuuenes, & retinet ſenes,
Iniuſto arbitrio tempora diuidens.
Quod dignis adimit, tranſit ad impios.
Nec diſcrimen habet, rectaq; iudicat.
Inconſtans, fragilis, perfida, lubrica.
Nec quos clarificat, perpetuò ſouet:
Nec quos deſeruit, perpetuò premit.

SVLPITII CARTHAGINENSIS.

Iuſſerat hæc rapidis aboleri carmina flammis
Virgilius, Phrygium quæ cecinêre ducem.
Tucca vetat, Varuſq; ſimul: tu maxime Cæſar
Non ſinis, & Latiæ conſulis hiſtoriæ.
Infelix gemino cecidit propè Pergamon igni,
Et penè eſt alio Troia cremata rogo.

OCTAVII AVGVSTI.

ERGONE ſupremis potuit vox improba verbis
Tam dirum mandare nefas? ergo ibit in ignes,
Magnaq; dictiloqui morietur Muſa Maronis?
Ah ſcelus indignum! ſoluetur littera diues?
Et poterunt ſpectare oculi? nec parcere honori
Flamma ſuo? dignumq; operis ſeruare decorem?
Pulcer Apollo veta: Muſæ prohibete Latinæ.

Liber & alma Ceres ſuccurrite. veſter in armis
Miles erat: veſter docilis per rura colonus.
Nam docuit, quid Ver ageret, quid cogeret Aeſtas,
Quid pater Autumnus, quid Bruma nouiſsima fer-
Arbuta formauit: ſociauit vitibus vlmos: (ret.
Curauit pecudes: apibus ſua caſtra dicauit.
Hæc dedit, vt pereant? ipſum ſi dicere fas eſt.
Sed legum eſt ſeruanda fides. ſuprema voluntas
Quod mandat, fieriq́; iubet, parêre neceſſe eſt.
Frangatur potius legum reuerunda poteſtas,
Quàm tot congeſtos nocteſq́; dieſq́; labores
Hauſerit vna dies: ſupremaq́; verba parentũ
Amittant vigilaſſe ſuum. ſi fortè ſuperbum
Errauit in morte: piget ſi lingua locuta eſt,
Neſcio quid, titubante animo, non ſponte, ſed aliis
Expugnata malis, odio languoris iniqui:
Si mens cæca fuit, iterum ſentire ruinas
Troia ſuas, iterum cogetur reddere voces?
Ardebit miſeræ poſt vulnera vulnus Eliſæ?
Tam ſacrum ſoluetur opus? tot bella, tot enſes
In cineres dabit hora nocens, & perfidus error!
Huc huc Pierides date flumina cuncta ſorores,
Expirent ignes, viuat Maro, dictus vbiq;
Ingratusq́; ſui, ſtudiorumq́; inuidus orbi,
Et factus poſt fata nocens. quid iuſſerat ille,
Sit vetuiſſe meum, ſatis eſt, poſt tempora vitæ.
Immò ſit æternum tota reſonante Camœna
Carmen, & in populo diui ſub numine nomen
Laudetur, vigeat, placeat, relegatur, ametur.

IN

IN OBITVM VIRGILII.

Temporibus lætis triſtamur maxime Cæſar,
Hoc vno amiſſo, quem gemo Virgilium.
Sed vetuit relegi, ſi tu patiere, libellos,
In quibus Aeneam condidit ore ſacro.
Roma rogat: precibus etenim tibi ſupplicat orbis.
Ne pereant flammis tot monimenta ducum.
Atq; iterum Troiam, ſed maior, flamma cremabit.
Fac laudes Italûm, fac tua facta legi:
Aeneamq́; ſuum fac maior nuncius ornet:
Plus fatis poſſunt Cæſaris ora dei.

ALCINOI VERSVS.

De numero vatum ſi quis ſeponat Homerum,
Proximus à primo tum Maro primus erit.
Et ſi poſt primum Maro ſeponatur Homerum,
Longè erit à primo quiſq; ſecundus erit.

ΧΡΙΣΤΟΔΩΡΟΥ.

Καὶ φίλος αὐσονίοισι λιγύθροος ἔπρεπε κύκνος
Πλείως εὐεπίης Βιργίλλιος. ὅν ποτε Ῥώμης
Θυμβρειὰς ἄλλον Ὅμηρον ἀνέτρεφε πάτριος ἠχώ.

PROPERTII.

Actia Virgilium cuſtodis littora Phœbi,
Cæſaris & fortes dicere poſſe rates.
Qui nunc Aeneæ Troiani ſuſcitat arma,
Iactaq́; Lauinijs mœnia littoribus.
Cedite Romani ſcriptores, cedite Graij:
Neſcio quid maius naſcitur Iliade.

Tu canis vmbroſi ſubter pineta Galeſi
Thyrſin, & attritis Daphnin arundinibus.
Vtq́ decem poßint corrumpere mala puellam,
Mißus & impreßis hœdus ab vberibus.
Felix, qui viles pomis mercaris amores,
Huic licet ingratæ Tityrus ipſe canat.
Felix, intactum Corydon qui tentat Alexin
Agricolæ domini carpere delicias.
Quamuis ille ſua laſſus requieſcat auena,
Laudatur faciles inter Hamadryadas.
Tu canis Aſcræi veteris præcepta poetæ,
Quo ſeges in campo, quo viret vua iugo,
Tale facis carmen docta teſtudine, quale
Cynthius impoſitis temperat articulis.

OVIDII.

Et profugum Aenean, altæ primordia Romæ:
Quo nullum Latio clarius extat opus.

EIVSDEM AD AVGVSTVM.

Et tamen ille tuæ felix Aeneidos auctor
Contulit in Tyrios arma virumq́ toros.
Phyllidis hic idem, teneræq́ Amaryllidis ignes
Bucolicis iuuenis luſerat antè modis.

HORATII.

molle atq́ facetum
Virgilio annuerant gaudentes rure Camœnæ.

LECTI·